

GNIEW (2154) *sb m*

gniew (67), gniew (57); gniew *OrzQuin* (5), *BiałKat* (6), *KochFr* (6), *KochBr*, *GórnTroas* (2), *KochFrag*, *GosłCast* (5); gniew *MurzHist* (7); gniew: gniew *OpecŻyw* (4 : 1), *Mącz* (1 : 45), *KochPs* (28 : 2), *SarnStat* (7 : 1), *ZawJeft* (1 : 1). ◇ gniew- (154), gniew- (1); gniew-: gniew- *OrzJan* (2 : 1).

sg N gniew (436). ◇ *G* gniewu (673), *Gniewa* [*n-loc*] (3). ◇ *D* gniewu (69), gniewowi (29); -u *OpecŻyw* (2), *GlabGad*, *WróbŻółt*, *LudWieś*, *SeklKat*, *MurzNT*, *BielKom*, *LubPs* (8), *Leop* (9), *BibRadz* (17), *BielKron* (5), *SienLek*, *GórnDworz*, *KuczbKat*, *WujJudConf*, *CzechEp*, *ReszList*, *SarnStat*; -owi *RejPs*, *LibMal*, *RejWiz*, *RejPosWstaw* (3), *BudNT*, *CzechRozm*, *ModrzBaz*, *KochPs*, *Phil* (2), *GrabowSet*, *LatHar*, *PowodPr*; -u : -owi *GliczKsiąż* (1 : 4), *Mącz* (4 : 3), *RejZwierc* (2 : 1), *BudBib* (3 : 1), *KochPieś* (1 : 1), *WujNT* (4 : 4). ◇ *A* gniew (505). ◇ *I* gniewem (199); -em (26), -em (1) *MurzNT*, -(e)m (172). ◇ *L* gniewie (204). ◇ *pl N* gniewy (12). ◇ *G* gniewów (9); -ów (2), -(o)w (7). ◇ *D* gniew(o)m (1). ◇ *A* gniewy (9). ◇ *I* gniewy (5).

Sł stp, *Cn* notuje, *Linde XVI – XIX w.*

1. *Złość, rozdrażnienie, oburzenie; poczucie obrażonej godności własnej, obraza; chęć zemsty; niezgoda, kłótnia, niesnaska; w stosunkach między Bogiem a człowiekiem cały system doświadczeń, jakimi Bóg dysponuje a człowiek musi znosić z powodu własnych nieprawości; ira Murm, Mymer¹, Mącz, Calag, Calep, Cn; iracundia Mącz, Calag, Cn; indignatio Mącz, Calep, Cn; stomachus Mącz, Cn; contentio, dissensio, dissidium, furor, indignitas, nemesis, odium, offensio, tumor animi, virus Mącz; acrimonia animi, animus incitatus ad ulciscendum, animi acerbitas, bilis, corculum, excandescencia, irascentia, rabies Cn (2147) : popłaly ku panu iezufowi za Iordán/ na ono miejsce gdzie był wftąpił dla gniewu żydowłkięgo *OpecŻyw* 66v, 6v; *PatKaz I* 4; *Murm* [207]; *Mymer*¹ 35; á dla łamego gniewu Niewiafta niepopiedzi na iednym mieftczu/ ale iey włzytko niewczás *FalZioł V* 17b; *BielŻyw* 16, 31 [3 r.], 72, 81, 83 (10); Wzroft pochyły [...] znamionuie człowieka, dowcipnego, tajemnego/ frogiego/ łkapego/ robotnego, długiego gniewu *GlabGad* M5, M2v, N4, N7, N8, P2v, P4v; ale niechcieycie grzełzic gniewem nierządny, ale rozum niechay rządzí wałz gniew. *WróbŻółt* B6v, 37/4; *RejPs* 24, 57, 113, 115v, 120, 208v *marg*; *RejJóz* C4v; *SeklKat* H3, I2; *MurzHist* B2v, B3, E4v, K3v, Lv, Vv; *MurzNT* 108v [2 r.]; Kto fieye złość nędzę źnie gniew go łwoy zátráci *BielKom* Cv, D2 *marg*; *GliczKsiąż* G3 [2 r.], G3v; *LubPs* B3v, I3v, K3, L4, R5 (14); *GroicPorz* c2; *RejWiz* 184v, 192 [2 r.], Cc6; *Leop Gen* 27 *arg*, 4.*Esdr* 15/37, 16/9, *Ps* 75/8, *Sap* 18/21 (10); *RejZwierc* 19, 50v, 134v; *BibRadz Iob* 6/27, *Ps* 18/16, I 298c *marg*, *Ps* 90/9, 11 (15); Moizełz wten czás nie wiodł ludu łwego przez zyemię Filifteńłką/ tho ieft/ przez Pálestynę dla dawnego gniewu *BielKron* 30v, 4, 56v, 66, 79 *marg*, 80v [3 r.] (12); *Mącz* 151c, 170c, 174b, c, 207b (13); *OrzQuin* D4v; *Prot* C2, C3, D2; *SienLek* 13v, 63, S2v, T3; *RejAp* 1v, 62v; A ták chciałbym ia/ [...] iżby káždy powiedział/ gdyby fie nań pánná rozniewać miała/ iákąby chciał mieć przyczynę gniewu *GórnDworz* C5, C5 [3 r.], C6, E2v, O3, O5v (11); *RejPos* 33v, 49v *marg*, 55, 60v, 102 *marg* (8); *BiałKat* 55v, 56 [2 r.]; Mądrogo człowieka gniew ieft potrzebny. *RejZwierc* B, B [3 r.], B3v, 6v, 21v, 73 (60); *WujJud* 79 [2 r.], Nn; *RejPosRozpr* c; Gniew ieft gwałthowne porułzenie vmyłłu z złey chćiwości/ prawie fie wydzyeráiac ku pomłcie. *RejPosWstaw* [110³], [110³] *marg*, [110³]v [3 r.]; *BudBib Ex* 15/7, I 182b *marg*, *Iob* 14/13, *Ps* 58/9[10], 87/7[8] (14); *BudNT Rom* 12/19, *Eph* 4/26; A przedłię nigdy żadney ołoby ná zdrowiu*

ciąłá iego/ nie tylko nie zábijáiąc/ ále też áni obráżáiąc/ nie tylko iákim naczynim woieniym/ ábo pięścią/ ále też áni fłowem/ z gniewu ferdecznego pochodzącym. *CzechRozm* 242, 233v; *ModrzBaz* 7 [2 r.], 7v *marg*, 18, 49v, 67, 80v, 125; *SkarJedn* 220, 335; *Calag* 585a; *KochPs* 24 [2 r.], 76, 113, 119, 127, 137 [2 r.], 161; *SkarŻyw* 114, 121, 269, 271, 504; Ale Oycowfkim nas karz obyczáiem: Boć przed twym gniewem ztáiem: Ták iáko śnieg niźszeie *KochTr* 19; *StryjKron* 135; *CzechEp* 6 [2 r.], 11 *marg*, 75, 188, 260; *KochFr* 115; *ArtKanc* O4v, R17v; nie Krolowi po gniewie/ *non decet regem feua in exorabilis ira PaprUp* H4, Hv; *ZawJeft* 5; *ActReg* 160 [2 r.]; *Calep* 562b; *Phil* H4 [2 r.], I [5 r.], R2v *marg*, R3; *GórnTroas* 18, 44, 47; á w Troycy iedyny/ Pomoż/ bym vchodził/ twych gniewow/ przyczyny. *GrabowSet* K2, Bv, C3, C4, Ev, Fv (21); *LatHar* 129, 162, 167, 298, 611 [2 r.], 640; *KołakSzczęśl* Bv; *WujNT Rom* 4/15, 12/19, 13/5, 1.Thess 5/9, s. 785 (9); *KmitaSpit* A2; *PowodPr* 8; *SkarKaz*)(2v, 7a [2 r.], 44a, 312a [3 r.], b (31); Widząc nie vchronioną wieczny Pánie mękę/ Nád kim dzierzyłz fwą świętą rozgniewaną rękę. Ktora ieft fprawiedliwa ieft y mielőfierna/ Stym káždemn [!] ieft hoyna więc zás w gniewie mierna. *CzahTr* C2; *PaxLiz* B3; *SkarKazSej* 682b, 692b; *KlonFlis* A4v; *KlonWor* 71; *PudłDydo* B2, B4v; Nawięcey o to idzie że fię tym Bog brzydźi/ Siedząc w fwoim páłácu z gniewn [!] z tego fzydźi. *ZbylPrzyg* B4v.

gniew przeciw(ko) komu, przeciw(ko) czemu (25): Lecz fñadz nieftáło zá ich/ boś wnet záczył gniew fwoy przeciwko ludowi onemu *RejPs* 157; *MurzHist* C4, P, Q4v, S2; *Leop Nah* 1 *arg*; *BibRadz Prov* 14/35; *BielKron* 171, 172v, 177, 324; *Mącz* 89a, 283c; *RejPos* 87, 102; *WujJud* 35; *WujJudConf* 63; *BudBib 2.Par* 32/25; *KochPs* 119; *CzechEp* 209; ábowiem będzie ściłk wielki ná ziemi/ y gniew przeciw ludowi temu *WujNT Luc* 21/23, *Act* 14/2, *Rom* 13/4; Ná iákiz fie gniew zdobydź ia mam przeciw tobie? *GosłCast* 67; *SkarKazSej* 683a.

gniew na kogo, na co (28): *WróbŻołt* 73/1; *RejPs* 117; *RejWiz* 161v *marg*, Ddv; *Leop Num* 32/14, 2.Reg 12/5; A wy iefzcie przyczyniácie tym więcey gniewu ná Izráelá gdy gwałćicie Sábáth? *BibRadz 2.Esdr* 13/18, *Deut* 31/17; *BielKron* 114, 310v; *GórnDworz* Y3; *RejPos* 78v, 236; *BudBib Gen* 44/18, *Num* 18/5, 2.*Esdr* 13/18, *Zach* 10/4; ále ták wielki gniew ná ciáło ktore go do grzechu wiodło/ chwálic y nálládowác bárzo fię godzi. *SkarŻyw* 321, 321, 346, 372 [2 r.], 373; *LatHar* 154, 159; Dawidow ná Nábálá gniew. *SkarKaz* 313b *marg*, 6a; *SkarKazSej* 680b.

gniew o kogo, o co (7): Pytáli bogá Apoliná o tę pokuřę/ powiedzýał iż to gniew Neptunow o nie fpełnienie obietnice *BielKron* 54, 57v, 113v, 149, 152v [2 r.]; (Zięłá mię záłość y gniew o chwałę twoię Pánie. [...]) *SkarKaz* 119b.

gniew za co (2): Gniew Páńłki zá nieućcienie fwiąt. *RejPos* 226v *marg*; *RejZwierc* 47v.

I w funkcji okolicznika sposobu »gniewem, gniewy« (3): *BierEz* O4; A to wfłýtko Pilát mowił wielkimi gniewy *OpecŻyw* 124; *BielKron* 87v.

W połączeniach szeregowych (105): SMutkow/ tezkności/ trořkania / zawifci/ nienawifci/ myflenia/ frařowania/ gniewu/ fwarow, myflenia o vmarłych o niemocznych/ o morze/ thych wfzytkich ořtrzegay fie *FalZioł* V 65v, V 31, 51; *GlabGad* N6v; *BierRozm* 7; *SeklKat* Iv [2 r.], T2, V3v; *KromRozm* I H; *MurzNT* A4; *GliczKsiqż* F8v; A ma fędzić bes kwápliwoći/ bes gniewu/ nienawifci/ miłóći/ przyiáźni/ boiáźni/ dárow *GroicPorz* bv, b4v, c2v, d2, d2v, d4; *KrowObr* 54, 63, 63v, 214; *RejWiz* 118, 137v; *Leop Deut* 29/28; *BibRadz Ier* 21/5, *Eph* 4/31; *OrzRozm* Bv;

Contumeliosae in aliquem literae, Liść przeciwko komu pełen yądu potwarzy/ gniewu y złey woley. *Mącz* 64b, 420a; *OrzQuin* M4v; *SienLek* 2, 13v, 24v; *GórnDworz* C4v, C6, Ggv, Gg6, Mm4; *RejPos* 202v, 230v; *BiałKat* 36, 51; boć łą iáwne łprawy ciálá/ cudzołóstwo/ nieczyłóst/ wżeteczeństwo/ niepowściągłiwość/ bálwochwálstwo / trucizná/ nieprzyiáźni/ łwar/ záwiści/ gniewy/ niełnałki/ rołterki/ etc. *GrzegŚm* 32; *RejZwierc* 20v, 36, 74, 74v, 80v (11); *WujJud* 35, 128v [2 r.]; *WujJudConf* 63; *RejPosWstaw* [110²], 111; *BudBib* C3v, *Deut* 29/28, *Ier* 21/5, 32/37, *Eccli* 40/5; Włzelka gorzkość/ y zápalczywość/ y gniew/ y wrzałk/ y bluznienie niech łię odeymie od was ze włzelką złością. *BudNT Eph* 4/31; *CzechRozm* 187v, 244; *ModrzBaz* 7v, 10, 18, 27 [3 r.], 56v, 87, 94v; *CzechEp* 18, 57, 94; *CzechEpPORz* *3; *KochBr* 151; ták iż łię wolą włzelákim plugáłtwem/ morderłtwem/ łupiełtwem/ pychą/ gniewem/ zazdrością/ vpłtrzyć/ y w tey bárwie rzkomo przez miłofierdzie Boże/ y przez záługi męki iego łwiętey/ do niebá łię wedrzeć/ niź trybem od Pána Chryłtułá pokázány *ReszList* 153; *WerGość* 228, 260; *ArtKanc* M4; *Calep* 39b; *Phil* L [2 r.]; *LatHar* 176, 597, 663; W tey roźnicy/ zádnego łwaru o wierze/ áni gniewu/ áni rołterku áni grzechu nie było (czego dziś miedzy haeretykámı pełno) *WujNT* 463, 591, *2.Cor* 12/20, *Gal* 5/20, *Eph* 4/31, *Col* 3/8; *SarnStat* 1067, 1087; Cichość y pokoreę y łáfkáwość záchowyemy: gniewu łię y ołtrości y pomłty y krzywdy czynienia drugim łtrzegąc. *SkarKaz* 638a, 311b, 458b, 577a.

W połączeniach szeregowych jako jeden z grzechów głównych (10): Sg[rze]łfilyem przecyw [twemu] zakonu ij twemu przikazany pichą łakom[łt]wem gny[e]wem. *BierRaj* 18v; *OpecŻyw* 91v; *RejWiz* 94, 187v; *RejZwierc* 54v, 68, 138; Nákoniec iż te włzytkie grzechy mogá łię łnádnie do dziełięciorgá przykazania łciągáć/ iáko [...] obzáłstwo y gniew do piátego *LatHar* 130, +++2, 129.

W przeciwstawieniach: »gniew ... łaska(wość) (29), miłosierdzie(ństwo) (10), miłość (4), sprawiedliwość (4), lutość (3), życzliwość (2), cierpliwość, dobroć, dobrodziejstwo, odpuszczenie, przymierze, wściągłiwość« (55): Przetolł prołła yego połłuffenłstwo nyechay wimowy nyepołłuffnoł moyá/ [...] yego cyrplywoł gnyew moy *BierRaj* 23; Gniew niema miłofierdzia *March*¹ A4v [*idem March*³ V6]; A gdy mu na iego pytanie odpowiedzietz nieumieli/ poczęli łie k niemu zázegatz iedni łáfką/ drudzi gniewem mowiátz. *OpecŻyw* 33, 149v; *March*³ V6; łnádnie y gniewem y dobrodzieyłtwem możež káźdego vkroćić. *RejPs* 128, 150v; *SeklKat* T4v; *BielKom* C2v; Rołzczýtáiąc łwe złe łprawy á gnyew y dobroć iego *LubPs* R5, ee6v; *KrowObr* 53 [3 r.]; *Leop Eccli* 5/7; *BibRadz Eccli* 16/12; *Mącz* 126a; *GórnDworz* G; *HistRzym* 54; *RejPos* 152v; *RejPosWiecz*³ 98 marg; Toć iuż ielst nie gniew ále łpráwiedliwość *RejZwierc* 76v, 78v, [78²]; *WujJud* 105, 128v, 178v; *KarnNap* Bv, B2; *ModrzBaz* 65, 80v; *KochPs* 41, 153, 210; *SkarŻyw* [236], 294; *KochTr* 15; *CzechEp* 7, 49; Bo tám częłta odmiáná/ to gniéw/ to przymiérzé. *KochFr* 81, 95; *ReszHoz* 116; ná złey wierze Lutherłkiey álbo Kálwińłkiey [...] nie miłołci ále gniewy *ReszList* 184; *WerGość* 262; *KochPieś* 46; *ArtKanc* M18; *ZawJeft* 18; *GórnTroas* 23; *GrabowSet* T; *KołakSzczęł* C4v; *PowodPr* 27; *SkarKaz* 7a, 347a, 352b, 385a.

W charakterystycznych połączeniach: gniew barankowy (baranka) (3), błogostawiony (3), cesarski (cesarza) (3), chytry, ciężki (7), człowieczy (ludzki, ludzi, ludu) (5), dawny (3), długi (6), domowy, dziecinny, głupi, gwałtowny, jasny, jawny (5), kapłański, królewski (3), mężny, możny, mściwy (2),

niechrześcijański (niechrystyjański) (2), nieobyczajny, nieporządny, nieprzejednany (2), nieprzystojny (2), nierządny, nieskończony, nieuważony, niewieści (4), niezmierny, pobożny, pomierny, poradny, potępiony, prędko (2), przeraźliwy, przyszedł (12), (bez-, nie)rozmyslny (8), roztropny (3), serdeczny, skryty, straszliwy (straszny) (7), szkodliwy (6), świeży, wieczny (9), wielki (45), wewnętrzny, wykonan(y) (2), zajętrzony, zbytni (3), ziemski, znaczny (3), żalony, żydowski (4); do gniewu, ku gniewu (gniewowi) chętny, leniwy (3), nierychły; ku gniewu, na gniew (nie)prędko (prędkość) (4), nieskwapny (nieukwapliwy, skwapliwy) (4); gniewem zajuszony; w gniewie niemierny (2), nieukwapliwy; gniewu chmura, miecz, moc (3), namiot, oblicze (obliczność) (5), ostrość (2), początek (2), przykład (7), ręka, siekiera, strzała (3), twarz, wiatr; (do) gniewu przyczyna (27); gniew cierpieć, (o)baczyć (7), ostrzyć (2), sprawować (2), upatrować (2), wykonać, wyzionąć, zgodzić; gniew, z gniewem wyrzygnąć (4); (od) gniewu chronić się, przyczynić (3), strzec (się) (ostrzegać się, wystrzegać się) (7), wiarować się (2), zakryć; gniewem zażęgać się, zgrzeszyć; przed gniewem zasłonić; z gniewem, z gniewu mówić (7), (od)powiedzieć (4), rzecz (10), skwapić się; w gniewie mówić (7); gniew poczyna się, rozjątrzy się, unosi.

Frazy: »gniew (o)minie (a. omija)« = indignatio defervit Vulg; defervescit ira Mącz [szyk zmienny] (3): Leop Esth 2/1; Mącz 121b; Kto mi da/ bym się fikrył w otchłani Poki twoy gniew nie minie lutościwy Pánie? GrabowSet D4v.

»gniew opłonie« = ira decedit a. effervescit, tumor animi residet Mącz [szyk zmienny] (4): Mącz 44a, 380c, 440d; Mówiąc: odeydzie brzytkość y gniew cię opłonie KlonWor 74.

»gniew panuje« (2): BielKron 79; Przeto póki gniew świeży w mym sercu pánie/ Póki człowiek fwą krzywdę/ y wżárdzenié czuie/ Rátuy mię iáko możelz KochFr 65.

»gniew powstanie (a. wstawa)« = ira desaevit Vulg (3) : A nád kim twoy gnyew powftánye yuż żadnego nye żywi. LubPs R4v; Leop Num 16/22; GrabowSet M3.

»przydzie (a. przychodzi) gniew; gniew przychodzący« = advenit ira, fit indignatio Vulg; (futura) esi ira, venit ira PolAnt [szyk zmienny] (18; 1): Nie leń się thedy dręczyć ich iż niekiedy gniew náfzego skazánia ogládałz ná twoię nádętołć przychodzący. HistAl E6v; KrowObr 147; Leop Num 1/53, 2.Par 36/16, Iudith 12/2; A będziecie ie nápominác áby nie wyftępowáli przeciwko Pánu/ áby nie przyłzedł gniew ná was y ná brácią wáfzę BibRadz 2.Par 19/10, 1.Esdr 7/23; BielKron 113v; BielSpr 44v; RejPosWstaw [110²], [110³]; BudBib 2.Par 32/26; KarnNap D; KochPs 117; WujNT Eph 5/6, Col 3/6, 1.Thess 2/16, Apoc 11/18; SkarKazSej 706b.

»gniew przypadnie (a. (przy)pada, a. w(y)padnie, a. miał upaść)« = ira (super)venit Vulg [szyk zmienny] (12): HistAl [I3]v; Leop Sap 19/1, Eccli 5/9; ták nań przypada gniew twoy. BibRadz Ps 90/11; A gdy zá ípráwiedliwym fádem iego przypádnie ná fwiát gniew iego/ tedy ie Pan rozwięzuie RejAp 137, 135v, 139v; RejPos 152v; RejZwierc B3, 189; SkarŻyw 492; GrabowSet E3v.

»gniew przystąpi (a. przystępuje, a. zstąpi, a. w(y)stąpi)« = furor ascendit PolAnt [szyk zmienny] (7): A dla thego wroc się do ziemie thwey drzewiey niż gniew náfz na głowę twoię wftąpi HistAl C7, [I3]; MurzHist D3; LubPs R6, R6v; BudBib Ps 77/21; KochSz Bv.

»gniew się rozjątrzy« = ira incrudescit Modrz (1): Ale wnet się gniew rozjątrzy ModrzBaz 60v.

»rozżarzy się gniew« = ira exardescit Vulg (2): Leop Ps 2/13; Kiedy się rozżarzy zprędká gniew iego/ błogofłáwieni wfzyscy ktorzy w nim nádzieię pokládáią. LatHar 360.

»ucichnie gniew« = *quiescit furor PolAnt* [szyk zmienny] (5): *BibRadz Gen 27/44; BielKron 34v, 92; tam przemieżkałz/ áłz ten gniew vćichnie SkarŻyw 346; GrabowSet P3.*

»gniew (u)roście (a. wyrasta)« = *ira subsequitur Modrz* [szyk zmienny] (11): *Bo to káždy widzi profćie Iż zrołtyrku gniew vroćie A bołki gniew znienawiłci RejRozpr C2; Mącz 268d; RejPos 280; RejZwierc 147, 188v; ModrzBaz 7v, 65v, 77; SkarŻyw 293; SkarKaz 314a.*

»gniew wespółnie« (1): *bo iefli ftráfzliwy Gniew iego kiedy wółpnie/ to łzezłliwy Tylko/ kto w nim łwá nádzieię połóżył. KochPs 4.*

»wypełni się gniew« = *consummatur ira PolAnt* (2): *BibRadz Is 10/25; Wnidź ludzie moy do pokoiu twego á do wnetrzności ziemie/ á zámkni zá łobą łortkę twoię ná máły czás/ áż łie wypełni gniew moy nád złołniki ná ziemi. RejAp 62.*

Zwoty: »bać się, łękać się (a. przelęknąć się) gniewu« [szyk zmienny] (14 : 2): *Y owaś mię przewyćiężył. Iuż łie nieboy gniewu mego BierEz D3, F3; BibRadz Deut 9/19; Mącz 452c; GórnDworz Z2; HistRzym 133; SkarŻyw 151, 411, 429, 498, 527; Łękay łię gniewu Bożego/ rzáđź łię podług łłowá iego ArtKanc M5v; GrabowSet A4v; opułcił Egipt: nie boiáć łię gniewu krolewłkiego [non veritus animositatem regis]. WujNT Hebr 11/27; Który zbiegłec/ iefli boiáć łie łrogołci álbo gniewu páńłkięgo práwem przekonány/ niechćiałby łie wróćić [propter austeritatem seu rancorem domini sui redire timens JanStat 1083]/ tedy łkázuiemy SarnStat 657; SkarKaz 348a.*

»nie czuć się od gniewu« (1): *Vix sum compos animi ita iracundia ardeo, Nie czuyę łie od wielkiego gniewu. Mącz 174c.*

»dołwiadczyć gniewu« [szyk zmienny] (3): *Tymći vłtápił ten ktory borzył/ á tych łię rzeczy włękl/ bo dołyc ná tym było iłz dołwiadczyli gniewu [tentatio irae sufficiens Vulg]. BudBib Sap 18/25; NiemObr 21; GosłCast 62.*

»gniewać się gniewem« = *ira irasci Vulg* (2): *A bárzo ćięłkym gniewem gniewam łie ia ná narody bogáte Leop Zach 1/15; RejZwierc 78.*

»mieć gniew (na sereu a. na umysle, a. w sobie)« = *habere iram Vulg* [szyk zmienny] (10): *BielKron 114, 310v; Narrare stomachum suum, Powiedzic co komu nie k myłli yełt/ co ná łercu zá gniew ma. Mącz 241a, 506c; RejAp 101v; RejPos 332v; SkarŻyw 373; LatHar 135; WujNT Apoc 12/12; SkarKazSej 697b.*

bibl. »(na)skarbić gniew, gniewu« = *thesaurizare iram PolAnt, Vulg* [szyk zmienny] (7 : 1): *BudNT Rom 2/5; CzechRozm 251; SkarŻyw 168; CzechEp 50; WerGołc 262; WujNT Rom 2/5, Iac 5/3; Náłkárbiliłcie łobie gniewu ná ołtátńie dni. PowodPr 69.*

»gniew nasycić« (1): *Odium saturare, Gniew łwóy náłycyc. Mącz 369c.*

»gniew nosić w sercu (a. w sobie)« [szyk zmienny] (2): *poydę łálki prołic / Iżby więcey nie raczył w łercu gniewu nołic HistLan Dv; WujJudConf 63.*

»gniew obroćić (a. obracać); obroci się gniew [w tym: na kogo (7), przeciw komu (2)]« = *iras in aliquem vertere Mącz* [szyk zmienny] (6; 3): *Obroć rádłłey ten gniew łwoy ná ludzi y ná krolełtwá ty/ ktorzy nigdy niewiedzą o wółpomożeniu twoiem RejPs 118v; LubPs 03v; BielKron 412v; Mącz 485d; KuczbKat 435; niechay gniew moy obroci łię ná nie SkarŻyw 490, 492; GrabowSet H3v; SkarKazSej 667b.*

»z gniewu, z gniewem, w gniewie oburzyć się; gniew oburzy się« = *dare iram PolAnt* [szyk zmienny] (1 : 1 : 1; 2): A oborzę fie w gniewie łwem przeciwko wam *BibRadz Lev* 26/17; s tego gniewu oborzylfi na Thebany *BielKron* 121v; Pewnie zgniwemby fię nań wielkim oburzył *SkarŻyw* 151; Wyście dziś z grzełzyli przeciw Pánu/ á iutro ná włzyćiek fię lud Izraélłki gniew iego oburzy? *SkarŻyw* 504; *SkarKazSej* 703a.

»gniwem się odąć« (1): Zabá gniwem fie wielkim odęłá *BierEz* N4.

»gniew, gniewu oddalić (*a.* oddalać); oddalenie gniewu« [szyk zmienny] (5 : 1; 1): Náwroc nas Pánye Boże zbáwyenya náłłego/ A oddal gnyew twoy od nas z miłofierdzia łwego *LubPs* T, hh3v; *SkarŻyw* 493; *ArtKanc* L12v, M4; *GrabowSet* Q2v; y wierzy temu włzytkiemu/ y śródkom tym ktore P. Bog dał wiernym/ ná dołtápienie zbáwienia/ y oddalenie gniewu iego. *SkarKaz* 347b.

»gniew odjąć (*a.* ująć), gniewu (*a.* gniewowi) odjąć się; gniewu, z gniewu wyjąć; gniew odejmię się; gniew odjęty« = *iracundiam reprimere a. restinguere Mącz* [szyk zmienny] (4 : 2; 1 : 1; 1; 2): *TarDuch* D3v; Bo to iuz gniew ni rozumem/ ani łłowy odjęty *RejJóz* C4v; Odeymie gniew od łercá twego *BielKron* 82; *Mącz* 321c, 416b; *Górndworz* Z2; *BudNT Eph* 4/31; *KochPs* 52; Tyś nas łtráconych z wiecznego/ Wyiáłęś z gniewu wielkiego *ArtKanc* I5v; *Paprup* G; *WujNT Eph* 4/31.

»od gniewu, z gniewu odkupić (*a.* wykupić); odkupienie od gniewu« [szyk zmienny] (2 : 1; 1): iz to iuz on ielt ktory miał odkupić tego nędznego człowieká/ od wiecznego gniewu onego *RejAp* 1v; *RejPos* 129v; *ReszList* 146; Pomni ná śmierć Syná łwego/ Iezulá Páná náłłego/ ktory nas śmiercią záłtápił/ z gniewu twoiego wykupił. *ArtKanc* D2v.

»(od)mienić (*a.* odmieniać, *a.* zmienić) gniew; odmienion gniew« [szyk zmienny] (6; 2): *RejPs* 42v; A wiele bog prze nie czyni! A częłtokroc łwoy gniew mienił *RejRozpr* B3; Rać łzmienicz łwoy gnięph burzacy *RejKup* p5v; *BielKron* 4v; *RejPos* 20v, 196v; *RejZwierc* 201, 201v.

»gniew (na sobie) (od)nosić (*a.* znosić, *a.* znaszać)« [szyk zmienny] (9): *BielŻyw* 47; Duch łwięthy wołáł ná wierne łwoie/ áby vćiekáli z miáłtá tego á nie nošili ná łobie gniewu iego. *RejAp* 122v; *CzechRozm* 253v; *SkarŻyw* 482; *ArtKanc* F10v; *GrabowSet* Dv; *SarnStat* 647; Niech zá to od Káplánow gniewu nie odnoši. *KlonWor* 71, 77.

»gniew o(d)puścić (*a.* przepuścić, *a.* puścić na stronę, *a.* popuścić); popuścić gniewu; gniew odpuszczon (*a.* przepuszczon)« = *effundere iram PolAnt*; *omittere iracundiam Mącz*; *ira dimissa JanStat* [szyk zmienny] (19 : 1; 4): Ezop rzekł toć niepodobna/ By niewiáłtá byłá zgodna: Nierychłociem gniew opuścił/ Bywłzy winná ielzće fie mšci. *BierEz* C, F4; *OpecŻyw* 122, 149v; Gdzie yego Cz.m. włrzawłłchi pokorę moyę gniew swoy Cełłarłky mnye odpvłczil *LibLeg* 10/62; *SeklKat* I2; Legát acz był ielzće nie włłzgo gniewu przeciwko niemu za tem opuścił/ włłzákze *MurzHist* C4; *UstPraw* I3v; *BibRadz Eccli* 16/12 [13]; *BielKron* 41, 120; *Mącz* 226c; Ale nędzny człowiek kthoremu ielłth odpvłzczon gniew *RejPos* 54, 54, 116; *RejZwierc* 266; Puściłęś gnięw/ y zápálczywość onę Swoię ná łtronę. *KochPs* 127; *SkarŻyw* 147, 262, 292; *ZawJeft* 10; *SarnStat* 701, 1102 marg [2 r.].

»odstápić od gniewu« (1): Odłłtęp miły pánie od ták poczętego gniewu twego *RejPs* 120v.

»odwieść od gniewu« (1): którá powieściá Cełłarzá y oycá odwiodłá od gniewu przeciw Brzetyłłáwowi *BielKron* 324.

»odwrocić (*a. odwracać*) gniew, od gniewu odwrocić się; odwroci się gniew; odwrocon gniew, od gniewu« = *avertitur ira, aversa ira Vulg; dimovere odium Mącz; ab ira averti Modrz* [szyk zmienny] (8 : 1; 2; 1 : 1): Wyfluchay panie lud twój aby miłofierdziem twym odwrocon był gniew twój od ludu twego *TarDuch* E2; Panie boże sił y załtępow niebieskich raczy się od gniewu odwrócić *WróbŻółt* 79/15; *LubPs* Y3; *łkaycie/ y nárzekaycie*: bo się nieodwrócił gniew pirzchliwości Pánłkiey od nas. *Leop Ier* 4/8, *Bar* 2/13; *Mącz* 234c; *RejPos* 75v [2 r.], 195v, 199v; Bo tą przedmową łercá tych/ którym bywa nieprawdą álbo łeż zádána/ bywáią od gniewu nieiáko odwrocone. *ModrzBaz* 60v; *SkarŻyw* 481, 483.

»gniew okaz(yw)ać (*a. pokaz(yw)ać, a. ukazać*); gniew się okazuje; gniewu okaz(ow)anie« = *iram gerere, ostendere iram Vulg; iram evomere, patefacere odium Mącz* [szyk zmienny] (20; 1; 4): *SeklKat* Xv; alę żywiąć iako na prawę łyny boże należy/ łáski iego pilnie łtrzegli/ tym to nowem a żálołnem gniewu iego okazaniem przywiedzeni. *MurzHist* B2, H2 [2 r.], Q4v, V; Práwye yák węgle rołpalił ty włłfytki niłkołci/ Okázuyąc okrutny gnyew łwey popędliwołci. *LubPs* E; *Leop Rom* 9/22; *Mącz* 174b, 283c; *RejAp* 127; *RejPos* 274v; *RejZwierc* 192; *WujJud* 242v; *RejPosWstaw* [41³]; *BudBib* 2.*Mach* 4/25; *CzechRozm* 246; *KochPs* 86; *SkarŻyw* 251, 403; *ArtKanc* D13; *GrabowSet* E3; *WujNT Rom* 9/22; *SkarKaz* 6a, 638a.

»gniewem opływać« (1): Prozno złołny prácowáł/ Lecż/ ptáłznikowi rowien/ co łtáwiáiąc Sieci/ długo pilnowáł/ A gniewem opływáiąc/ Do dom się wrocił/ siebie przeklináiąc. *GrabowSet* I3.

»gniewem, od gniewu, w gniewie pałać; pałający gniewem« = *fervere ira Mącz* [szyk zmienny] (1 : 1 : 1; 1) : A popędliwym gnyewem łwym záwždy nań pałacie. *LubPs* B6v; *Mącz* 121a; Serce mi w gniewie pałáło *KochPs* 57; Lecż trudno pałáiący gniewem lud hámováć *GórnTroas* 24.

»nad gniewem panować« (1): Nad gniewem panuy *BielŻyw* 11.

»k(u) gniewu, gniew, w gniew, do gniewu pobudzać (*a. pobudzić, a. wzbudzać*); w gniew, gniew, gniewem pobudzon(y)« = *irritare Mącz, PolAnt; in iram mittere, ad indignationem a. iracundiam provocare Vulg; commotus, exacerbare, irruere, laccessere, ira incitatus Mącz* [szyk zmienny] (15 : 10 : 6 : 2; 3 : 2 : 1): Iezu ktorys pokornem thwoiem milczeniem biskupa y inłze nauczone w piłmie w gniew pobudził. łmi. się nad n. *TarDuch* C2v; Sleziona łmiech przywodzi/ żołć gniew pobudza *FalZioł* V 54; *RejPs* 116; Rodzicy niemaią bes łłuzney przycziny pobudzac ku gniewu dzieci łwoich *SeklKat* H2v; *LubPs* R6, S, Sv [2 r.], Y2v *marg*, Y3v, gg5v; *Leop Rom* 10/19; dla częgo pobudzon w gniew Syryiłki krol przeciw Izráelitom/ nie przełtawáł łzkody czynić. *BielKron* 88, 21v; *Mącz* 2b, 5b, 174b, d, 181c; *OrzQuin* Ov; *KuczKat* 310; Nie ledá s przyczin gniew w nas pobudzon być ma. *RejZwierc* [78²]v *marg*, [78²]v, Bbb; *RejPosWstaw* 41v [2 r.]; *BudBib* 2.*Par* 33/6; Nic/ práwi/ ták Pána Bogá do gniewu nie pobudza/ iáko rozerwánie Kołłciołá iego. *SkarJedn* 5; *SkarŻyw* 189, 373; *CzechEp* 11; *WerGołłc* 213 *marg*; *GrabowSet* F3; *LatHar* 139; *WujNT Eph* 6/4, *Coll* 3/21; *PowodPr* 10, 67; *SkarKaz* 209a.

»gniew, gniewu (po)hamować (*a. uhamować*); w gniewie, od gniewu się (po)hamować; gniew się hamuje; gniewu (po)hamowanie« = *prolongare iram PolAnt; iracundiam cohibere a. temperare, iram frenare Modrz* [szyk zmienny] (8 : 1; 1 : 1; 1; 4) *BibRadz Is* 48/9; Zádna rzecz gniewu tego hámováć nie może *Prot* A3v; Też w hámovániu gniewu trzeba wzáżać ołoby. *RejZwierc* 81v; *ModrzBaz* 7, 7v,

68; *KochPs* 161; *SkarŻyw* 57; á iź ná ich prośbę w gniewie fię fwym hámuie *CzechEp* 187; *ArtKanc* L12; lecz prośbą rátowác/ Możećie/ gniewu wiecznego hámowác. *GrabowSet* X4, C3; *WujNT* 675 marg; *SkarKaz* 314a [3 r.].

»popędzić się gniewem, w gniewie; popędzon(y) gniewem, ku gniewu« = *iratus indignatione Vulg* [szyk zmienny] (1 : 1; 1 : 1): *LubPs* B6; *Leop* 2.Reg 12/5; Ktory popędzon ku gniewu/ płázcź w ręku zoftáwiwfzy vciekł íam. *BielKron* 16v; [*Hetman*] popędzony gniewem ku Kolumbuíowi/ kazał go zwięzác *BielKron* 443v.

»gniewem się porwác« (1): Áż teź gniewem máź íe porwał: Óftatek żebrakowi dał. *BierEz* Pv.

»porzucić gniew; gniewu porzucenie« [szyk zmienny] (4; 1): *CzechRozm* 187v; Smiłuy fye kiedy/ á gniéw porzuciwfzy/ Náwróc fye do nas tełkliwych ýzcłiwfzy. *KochPs* 86; *GrabowSet* Cv, Ev; *KochFrag* 26.

»gniew potłumić (a. zatłumić)« (2): *Pessundare iracundiam*, Gniew potłumić, *Mącz* 294d; *LatHar* 585.

»(po)znać (a. uznać, a. doznać) gniew, gniewu; uznanie gniewu« [szyk zmienny] (12 : 1; 1): *MurzHist* D3, P; iź my gdy nad íobą poznamy á obaczymy gnyew y írogi íąd Boży zá íprofnóći náłze/ tedy ábyfmy íe z naboźną modlitwą vćiekáli do niego *LubPs* K3, T3v; *RejPosWiecz*³ 98 marg, 98v, 99v; *BielSat* G4; *RejZwierc* 55; *KochPs* 87, 167; *NiemObr* 21; *GrabowSet* R2, V.

»gniew, gniewu przedłużyć; gniewu przewłaczać« (1 : 1; 1): ale boiác íe aby matki íwey podle niego nie zabił, gniew przedłużył *BielŻyw* 147; A choćiaźby teź gniewu íwego przewłaczał nád nimi [*longanimus super illos*] *BibRadz Luc* 18/7; Przećieś íwego świętego miłóśierdzia vżył/ W ktorymeś gniewu íwego nádemną przedłużył [!]. *CzahTr* B2v.

»(prze)jedna(wa)ć gniew; (nie)przejednan(y) gniew« = *occursare numinibus*, *Vatinianum odium Mącz* [szyk zmienny] (24; 7): Synam íwego na Swiat poíłał Ktorymu drogę vkażał íako moy gniew przeyednać miał *RejKup Z*; *KromRozm II* e4; *KromRozm III* Bv; *Leop* 1.Reg 20 arg; *Mącz* 74d, 476c; iź im íuź byío ípráwiono ták íáko im obieczano byío/ á iź íuź im był przeiédnan ten gniew v Bogá wízechmogącego *RejPos* 22v, 2, 10 [2 r.], 16, 20v, 32v (23); *SkarŻyw* 483; *GrochKal* 23.

»przeprawi(a)ć gniew; przeprawca, przeprawienie gniewu« = *conciliare, propitiatio Mącz* [szyk zmienny] (6; 1 : 1): *MurzHist* S2; Słał często do Ioábá áby mu gniew oycowki przeprawił *BielKron* 71v, 60, 351; In fide m alicuius recipi vel redire, Przeprawić íobie v kogo gniew á w íáskę być wzięt. *Mącz* 126a, 62d, 326d; *ArtKanc* N7.

»gniew przeprosić, wypraszać się z gniewu; wyproszenie się od gniewu« (1 : 1; 1): Y poíłał ku Krolowi Rycerze áby mu gniew przeprosił. *HistRzym* 70; *SkarKaz* 3a; *SkarKazSej* 706b.

»przestać gniewu; (u)stanie (a. przestanie) gniew« = *desinere a furore, avertitur furor PolAnt; decedit ira Mącz* [szyk zmienny] (1; 4): *BibRadz Is* 5/25; *Mącz* 44a; *BudBib Ps* 36/8; Rychłóź/ wiekuiíty pánie/ Twóy przećiw nam gniéw vftanie? *KochPs* 119, 135.

»o gniew przyprawić« (2): DAiefz fię naprzod winnym Pánu Bogu twemu/ y Świętym íego/ ktoreś z Pánem o gniew przyprawił *LatHar* 78, 619.

»w gniew przyść« = *podlec gniewowi; cadere in offensionem Mącz; indignationem aut offensam incurrere JanStat [szyk zmienny] (3): Mącz 29a; WerGość 236; ani za to w iaki gniew nález máią przydz poddani nález. SarnStat 156.*

»ku gniewu, gniew, do gniewu, w gniew przywieść (*a. przywodzić (się), a. zawodzić*)« = *inferre iram, ad iracundiam provocare, irritare, offendere Vulg [szyk zmienny] (15 : 4 : 4 : 2): On ci ieft który fwym czarnokieństwem/ przywiodl oyttza twęgo ku gniewu OpecŻyw 121v; GlabGad A8; WróbŻółt 67/7; Kto krolá w gniew záwodzi/ grzełzy przeciw dułzy. BielKom C, C4v; GliczKsiqż A3, D7, G [2 r.]; Czyli nieśpráwiedliwy ieft Bog/ który gniew przywodzi? Leop Rom 3/5, 4.Reg 17/9, 11, 21/6, 1.Esdr 5/12; BielKron 94; SienLek 14; GórnDworz G; HistRzym 117; RejPos 51, 334; RejŻwierc 151; KochPs 117; y gdy fię do gniewu człek święty przywodzi/ ten łam który wtjm kościele mieżka/ rozgniewánj ieft. SkarŻyw 498; ZawJeft 18; WujNT Rom 3/5.*

»rozpalić się (*a. zapalić się, a. zapalać się*) gniewem, od gniewu, w gniew, w gniewie; rozpalać gniew, gniewem; (roz)pali (się) (*a. zapali się, a. zapala się*) gniew; rozpalony (*a. zapalon(y)*) gniewem, gniew; zapalenie gniewu« = *irasci a. irascit furor, exardescit ira PolAnt; ignescit ira Mącz; calor iracundiae Modrz [szyk zmienny] (6 : 1 : 1 : 1; 1 : 1; 16; 20 : 4; 5): Pozrzifs tu dułso nábożná na zbawiciela twęgo/ iakotz przed nimi z miafta vcieká/ a onij go łcigaiá gniewem rołpaleni. OpecŻyw 51v; BartBydg 175b; Ach miły panie boże iakos to nas odrzućil dołzczátku/ rozpalił fie gniew twoy na owieczki pałtwiska twego. WróbŻółt 73/1, 88/47; á záłzi ták iuż wiecznie małz rołpálác gniew fwoy nád trzodá fwą ktora ieft łáłkáwey opiece twey poruczóná. RejPs 108, 117; GliczKsiqż F8v; Zápalił fie w gnyewye fwym á dał w pohánbyenye/ Ono fwe Izráelfkye wdzyęcżne pokolenye LubPs Sv, T5v; Leop Num 11/10, 2.Mach 4/38; Przecześ fie zápalił gniewem [Ad quid est ira tibi]? BibRadz Gen 4/6; ábowiem źiemiá ich fpułtołzona iełth przed zápalonym gniewem [propter iram inimici opprimentis] vćilkáiącego BibRadz Ier 25/38, Deut 31/17, Ps 89/47, Is 5/25, Ier 25/37, 2.Mach 4/38; Tullius zápaliwłzy fie w gniew/ chciał go s łtolcá zepchnáć BielKron 103v, 259; Mącz 165a; RejAp 91, 132; GórnDworz Z5; RejPos 102, 236; KuczbKat 310; RejŻwierc 75, 78v; WujJud 35; BudBib Gen 44/18, Zach 10/4, 2.Mach 7/3; CzechRozm 240; ModrzBaz 98v; KochPs 143, 162, 185; SkarŻyw 185, 321, 372, 553; StryjKron 406; KochWz 142; Phil C2, E3, I; OrzJan 35, 101; LatHar 259; y ná zelżywość y zápalenie gniewu fwego/ podał Krolá y Káplaná. PowodPr 10, 8; GosłCast 59, 67; SkarKazSej 683a; SzarzRyt Cv.*

»(roz)puścić (*a. przepuścić, a. wypuścić*) gniew; gniew rozpuszczony« = *cadere iram PolAnt [szyk zmienny] (6; 1): BibRadz Ier 3/12; iáki gniew bogowie przepuścili na Tullulá y ná Rzeczpołpolitá dla niedbáłości połlug ich BielKron 102; Bo ná dzień zátracenia folguiá złemu/ ná dzień ktorego gniewy rozpułzczone będą [in die iratum, ad quem ducentur alii]. BudBib Iob 21/30, Iudith 9/9, Bar 2/18; SkarKaz 7b, 707b.*

»rozszerzyć gniew; (roz)szerzył się gniew« (1; 2): boby fie mułiał rołferzyć gniew twoy nád námi. RejPs 197, 158; Rołfyrz gnyew ná pogány ktorzy cye nye znáyá LubPs S2v.

»sprawować się gniewem« (1): nie łprawuy fie gniewem. BielŻyw 34.

»w gniewie trwać, gniew wytrwać; gniew trwa, trwający« = *permanet ira Vulg [szyk zmienny] (1 : 1; 6 : 2): Iakoby rzekł, Izáłz przez włzythki rodzaie będzie trwał iego gniew. WróbŻółt aa3v; Abowiem*

gniew iego ieft bárzo krotko trwájący *RejPs* 42v; *Leop Sap* 18/20; *BibRadz Sap* 16/6; Plumbeae irae, Ciężki á długo twáyący [!] gniew. *Mącz* 306c; *BudBib Sap* 18/20; ále długo w gniewie trfác nie ieft rzecz Chrześciánka *SkarJedn* 334, 6; *SkarKaz* 313a; Nietylko wytrwa gniew łzczeńcia łurowy/ Ale y łáftá [!] wzgárdzić ieft gotowy. *SzarzRyt* C.

»(u)blágać gniew, gniewu, w gniewie; (u)blaganie gniewu, od gniewu; ubłagan(y) gniew, w gniewie; gniew (A) (u)blagający« = *mollire a. permulcere a. sedare iram, mitigare iracundiam, tranquillum ex irato facere* *Mącz* [szyk zmienny] (51 : 1 : 1; 16 : 1; 15 : 1; 2): *RejPs* Ff2; *SeklKat* O2v; *RejKup* Z; *KromRozm II* i3v; *LubPs* Y3, Z2, Z3v; *GroicPorz* c4, g4v; *KrowObr* 172v, 217; y będzie vbłagał gniew nád nim/ po narodziech wálńych [et placabit super eo in generationibus vestris]. *Leop Ex* 30/10; Vkázuie iáko Pan ná proźby iego był w gniewie łwym vbłagan. *BibRadz Am* 7 arg, 3. *Esdr* 9/13; *BielKron* 27, 77v; *Mącz* 196a, 224d, 229d, 235c, 302b, 380d, 462c; *OrzQuin* Z3; iż nie ináczey miał być vbłagan ten święty gniew iego/ iedno rozłaniem krwi *RejPos* 102v; Słuchayże iż tu Pan włpomina/ iż tá święta pokutá/ á ten święty kftáł ku vbłaganiu świętego gniewu iego/ miáła być przepowiadaná/ naprzod od Ieruzalem *RejPos* 116v; A tu łie iuż pilno vcž [...] iáko go małz vbłagać w gniewie iego *RejPos* 215, 2, 12, 12v, 33v, 84v (35); *RejZwierc* B3, 196 [2 r.], 261v; *WujJud* 92v, 178v, 190v, 192; *WujJudConf* 231; *ModrzBaz* 143v, 144; á nád to niewiem iákoby dwu Bogu włzedł? iednego gniewliwego y niemiłosiernego/ [...] á drugiego lutościwego y w drugim gniew y zwierzchność prośbami blagáiącego? *CzechEp* 188, 187 [2 r.], 188; *ReszHoz* 115; *ReszList* 156; *ArtKanc* F6v, I18, M18; *GrabowSet* X4; *LatHar* [+10]v, 158, 486; *WujNT* 27; *PowodPr* 56; áby oná ofiará od włzytkich chwalcow Bożych/ iáwnie y imieniem ludu włzego oddawána Bogu była [...] ná vbłaganie od gniewu *SkarKaz* 157a, 488b; *SkarKazSej* 707b.

»gniewu (G, D) uchodzić (a. uśc)« [szyk zmienny] (5 :1): *GroicPorz* z4; Narodzye iáłzczorczy kto was náuczył vchodzić przyłżłemu gniewu? *BielKron* 137v; *RejPos* 130v; *SkarJedn* 3; y ták ćierpliwością y pokorą łwoią gniewu ich zbywał y vchodził *SkarŻyw* 483, 74.

»uciekać (a. uciec) przed gniewem, od gniewu« = *fugere a ira* *PolAnt*, *Vulg* [szyk zmienny] (5 : 2): *MurzNT Matth* 3/7; Narodowie zmijow/ y ktoż to wam okazał ábyście vćiekáli przed gniewem przyłżłym? *CzechRozm* 257v [przekład tego samego tekstu *MurzNT Matth* 3/7, *WujNT Matth* 3/7, *Luc* 3/7]; *NiemObr* 115, 174; *WujNT Matth* 3/7, *Luc* 3/7; Tenże co nas kárác chce/ ábyłmy od iego gniewu vćiekáli y o łobie rádźili/ nas miłościwie przestrzega. *SkarKaz* 7b.

»(u)czuć (a. poczuć) gniew [czyj]« [szyk zmienny] (10): *LubPs* X3; *KrowObr* 49v; Thákci pogáni poczią gniew iego/ iáko obraca wody w łłoność. *BibRadz Eccli* 39/27, *Ps* 6 arg; *RejPos* 309v; *BudBib Eccli* 39/27; *KochPs* 122; *KochFr* 95; *WerKaz* 294; *ZawJeft* 28.

»gniew ugasić (a. zagasić); gniew zgaśnie (a. wygaśnie)« [szyk zmienny] (2; 2): *TarDuch* D3v; *RejPos* 244v; A gniów twóy dawny niechay zgáśnie w tobie *KochPs* 127; á ręce ściągńawłzy prośił/ áby mu dáła to/ czymby on gniew káplánłki vgásić mógl. *SkarŻyw* 498.

»gniew, gniewu ukrocić (a. ukracać, a. okrocić); gniew skroci się (a. ukroci się); gniew nieukrocony; ukrocenie gniewu; gniewem nieskrocony« = *extinguere iras* *Vulg* [szyk zmienny] (9 : 2; 2; 2; 1; 1): Iż kto łie kniemu nawroczy Káłdemu łie moy gmieno [lege: gniew] łkroczy *RejKup* o3v; A włzákoż kiedy Pan Bog gniewu łwego vkrocił/ Wnet z miłością łerdeczną k Kłiążetom łie

obrocił *LubPs* gg6v; *RejWiz* 163; ále Abigáil zóná iego vkrociłá gniew iego *Leop* 1.Reg 25 arg, *Prov* 21/14; Ieft póspółstwo niepołufzne/ á wálz gniew przeciw im nie vkrocony *BielKron* 107, 18v, 60 [2 r.]; *RejPos* 102v, 146; *RejZwierc* A6v, 74v; *KochPs* 202; *ArtKanc* E4; *GrabowSet* Cv; vkaż rozpaloną Bydź mię niewiáftę/ vkaż gniewem niekróconą. *GosłCast* 62.

»gniew umiarkować; niemierny gniew« (4; 1): Będąc ták wielkim nieprzyiacielem duchownym/ vchodziłá go Celárzowa Agniełzká/ iz fwoy gniew vmiárkował przeciw im *BielKron* 177; *RejZwierc* A6v, 68, 74v; *OrzJan* 35.

»umykać przed gniewem« (1): vmykał dáley z fwymi/ przed gniewem nieprziiacielá Cefarzá *StryjKron* 41.

»gniew, od gniewu uskromi(a)ć; gniew, w gniewie uskromion (a. nieuskromny, a. nieskromny)« = *contundere iras, tranquillum ex irato facere* *Mącz* [szyk zmienny] (5 : 1; 2 : 1): *BielKron* 219v, [332³]; *Mącz* 462c, 468d; *KochPs* 35; iuż raczył Pan moy Mefyálz mnie od Bogá dány/ [...] od gniewu nie Chriłtyáńského/ ktory częłto więcey fzkodzi gniewliwemu/ ániż onemu ná ktorego fię on gniewa vfkromić *CzechEp* 8, 47; Achilles z tym wyfkoczył/ iáki był ogromny/ Gdy pod Troiá woiował w gniewie fwym nie fkrómny *GórnTroas* 17; *GosłCast* 20.

»gniew, gniewu usmierzyć (a. usmierzać); gniew nieusmierzony« [szyk zmienny] (22 : 1; 2): *OpecŻyw* 17v; *TarDuch* D3v; *FalZioł* IV 50b [2 r.], 54a, 59a; *RejKup* o6v; *LubPs* T, hh2v; *KrowObr* 43v, 177v; SKromna odpowiedź vsmierza gniew [*retrahere facit iram*] *BibRadz Prov* 15/1; *BielKron* 43, 171; A za ty nię [!] rozumieł że tu opifuię Gniew fwoy nie vfmierzony ktory w łobie czuię? *Prot* A3v; *RejPos* 152v [2 r.], 185 marg; y vfmierzył dla thego wždy był poczęści gniewu fwego. *RejZwierc* 46v; *PapPan* Ff4v; *KochPs* 162; *StryjKron* 697; *GrochKal* 23; *GrabowSet* E3v; *LatHar* 585.

»u(s)pokoić gniew; gniew u(spo)koil się« = *ira resedit* *Mącz*, *Modrz*; *ira consedit, tumor animi resedit* *Mącz* (2; 4): A w tym przyiechał Kúrfierft z Brandeburgu/ vfpokoil Cefárfki gniew *BielKron* 229v; *Mącz* 379a, 380c; *RejZwierc* 64v; *ModrzBaz* 80v; *KochFr* 75.

»gniewowi ustąpić (a. ustępować)« [szyk zmienny] (2): thedi bel rzekl chłopczu thenze wyerzschowfki myli brachu ydz my kon offyodlay bocz nyelza yedno ftąd yachacz a panfkiemv gnyewowy vftápicz *LibMal* 1545/103; *SkarŻyw* 273.

»wpaść (a. upaść) w gniew, pod gniew [w tym: czyj (10), u kogo (1)]« (10 : 1): Iefli słucháć nie bedziecie/ W ciężki gniew v mnie wpádniecie *BierEz* F; *OpecŻyw* 119v; *RejAp* 196v; *RejPos* 123, 123v, 230v; *RejZwierc* 34v, 199v; *WerGość* 207, 208; *GrabowSet* B3.

»w gniew (się) wprawi(a)ć (a. wprawować)« = *odium creare a. conciliare a. concitare, derivare iram* *Mącz* (3): *Derivare iram alicuius in se*, W gniew á w niełáskę fie cziyę wpráwiáć. *Mącz* 356d, 259d; *CzechRozm* 239v.

»od gniewu, z gniewu wybawi(a)ć; wybawienie od gniewu; gniewu zbawiony« = *eripere ab ira* *Vulg* [szyk zmienny] (9 : 1; 1; 1): *KrowObr* 152v, 153v [2 r.]; Y oczekawáli Syná iego [...] to ieft Iezufá/ ktory wybáwia nas od onego gniewu przyfzłego [*liberantem nos ab ira ventura*]. *BibRadz* 1.Thess 1/10; łátwie I. K. M. y to Kácérftwo potłucze/ y łam siebie póspołu z Królestwem fwym/ z wieczného gniewu Bożého [...] wybáwi. *OrzQuin* 0; Stych fłow obaczay iz Páweł nie według dułze iákiey żádał być s Krytušem/ ále w cíele w on dzień obiáwiená Synow Bożych/ y wybáwienia od

przyśzłego gniewu. *GrzegŚm* 38; *WujJudConf* 137; *ModrzBaz* 109; *LatHar* 176 [2 r.]; *WujNT* 1. *Thess* 1/10; *SkarKaz* 4b.

»gniew z serca wygnać« (1): Wfzákże go nákarám chlebá iefli cie ón prósi/ Abÿ gniew s fercá wygnał ktory ná cię noši. *BielKom* C2.

»wyl(ew)ać (a. rozlać) gniew, zalać gniewem; gniew wylan(y); wylanie gniewu« = *effundere iram* *Vulg*, *PolAnt*, *Modrz* [szyk zmienny] (22 : 1; 2; 1): Wyley na nie gniew twoy, á iad gniewu twego niechay ie ogarnie. *TarDuch* A7; *LubPs* Qv; *Leop* 4. *Esdr* 15/43; Y záleią ie niepogodámi fwemi y gniewem fwoim *BibRadz* 4. *Esdr* 15/43, *Ez* 14/19, 21/31, 30/15; *RejAp* CC3, 130v, 132v, 135v [2 r.], 136, 137, 138v; *BiałKat* 146; *BudBib Ps* 68/24[25]; *ModrzBaz* 114, 144; *KochPs* 82, 101; *CzechEp* 115; Znácznie fię tedy gniew twoy wylał Pánie ná mię *GrabowSet* E4v, D2, E3; *GosłCast* 67.

»wyswobodzić od gniewu« (1): Bo to łámi o nafz powiádaia/ [...] á iákoście fie náwroćili ku Bogu od bálwánów/ ábyście/ flúżyli Bogu żywemu y prawdziwemu/ y czekáli fyná iego z niebios/ ktorego zbudził od vmártych/ Iezufá/ kthory nas wyfwobodził od przyśfłego gniewu [*eripuit nos ab ira ventura*] *Leop* 1. *Thess* 1/10.

»k(u) gniewu wyz(y)wać (a. wzywać)« = *irritare, irascificare* *PolAnt* [szyk zmienny] (4): Wyzwáli go ku gnyewu w tey fwoyey íprofności *LubPs* Sv, Y3; *BibRadz Is* 1/4, *Ier* 7/19.

»ku gniewu (w)zruszyć (się) itp.« = *exacerbare, irritare* *PolAnt*, *Vulg*; *ad iracundiam concitare a. provocare, exasperare* *Vulg*; *accendere ira* *PolAnt* [szyk zmienny] (84): Xánt fie nań gniewem porufzy/ Rzekąc *BierEz* D; a yłz ty rzeczy nyepotrzebno bilo czinicz przetho bohatemv Czeřarzewoj nalfemv yego. m. nyepowyedayancz. abigo gnyew nyervílil. *MetrKor* 46/118; *BielŻyw* 154; á zówzruřlenie gniewu twoiego prořfę moy pánie niekárz wyřtepkow moich. *RejPs* 57, 83v, 118v, 141, 158; *LudWięś* A4; Przipominánie przecz fie wgniewie Pan wzruřzył *LubPs* 05 *marg*; Pořzod morzá czerwonego Páná w gniew wzruřyli *LubPs* Y2v, B5, E, N2, 05, 05v (14); *RejWiz* 117, 134v; *Leop* *Deut* 6/15, 2. *Reg* 24/1, 3. *Reg* 21/22, *Ps* 65/7; *KochZuz* A5; która rzecz porufzyłá Páná ku wielkiemu gniewu [*Et iratus est furor Domini vehementer*] *BibRadz* *Num* 11/10; abowiemći oni dla zakonu fwego kthoryřmy odrzucili będąc gniewem wzruřzeni [*irati sunt* *Vulg*] wřzytko to vczynili. *BibRadz* 1. *Mach* 6/59, *Deut* 9/18, 31/20, 2. *Par* 28/25, *Ps* 106/29, 32 (14); *BielKron* 165v, 204, 450; *KwiatKsiąź* H2; *RejPos* 78v [2 r.], 213v, 226, Ooo3; *RejZwierc* 74, 76v; y wzruřzył gniew przeciřwko łobie przeciřw Iudzie y przeciřw Ieruzalimowi. *BudBib* 2. *Par* 32/25, *Ps* 106/32, 3. *Esdr* 6/15, *Eccli* 3/17; *ModrzBaz* 27; Ale porufzy potym gniewu fwęgo *KochPs* 4, 23, 112, 116, 161; *SkarŻyw* 346, 412; *CzechEp* 47; *KochMuza* 27; *KochPhaen* 22; *WerGośc* 219; *Calep* 39b; Co nieprzyiacioły do gniewu y iádu wzruřzyło *Phil* C, I; *GrabowSet* B, I2, Q4, Q4v; *LatHar* 154, 218, 359, 623, 663; *WujNT* *Act* 14/2, 1. *Cor* 13/5.

»zachować (a. uchować) od gniewu, gniewu; zachowany od gniewu« = *salvum esse ab ira* *Vulg* (1 : 1; 3); *SeklKat* V3v; Vchowái nás panie Boże takiego gniewu fwęgo *MurzHist* F4v; Ty mnie flúżyć iákoř począł do końcá y z domem fwym będzieřz: á ia ciebie obronię y záchowam od gniewu niego. *SkarŻyw* 269; dáleko więcey teraz vřpráwiedliwieni będąc we krwi iego záchowáni będzieřmy od gniewu prze zeń. *CzechEp* 246 [*idem*] *WujNT* *Rom* 5/9.

»gniew (za-, prze)chow(yw)ać« = *servare iram PolAnt; concoquere iram Mącz; irasci Vulg* [szyk zmienny] (5): *BibRadz Ier 3/12; BielKron 172v; Mącz 65a; BudBib Eccli 20/2*; bo fkoró łobie podpił ná kogo gniew trzeźwi chował/ tego po pijánu zabił *StryjKron 482*.

»zapamiętać gniewu« (1): Otworz rękę milofierną twoię/ zapamiętay gniewu twego. *OpecŻyw 1v*.

»gniew zasłużyć (a. zasługować), na gniew służyć« [szyk zmienny] (9 : 1): *BierRaj 23; RejPs 36, 211v; BielKron [84²]; RejPos 74v, 89v*; Kto fię tego [podziewać mógł/ áby [...] ten ktory ná gniew fłużył/ ták hoynie nád łobą y práwie rzeką wylane miłosierdzie odnieść miał? *SkarŻyw 79; ArtKanc R17v; LatHar 272, 583*.

»gniew (za)trzymać; gniew trzymający« = *reservare iram Vulg, PolAnt; tenere furorem PolAnt* [szyk zmienny] (5; 1): wízakoż thaki gniew długo trzyma á hnet fie rozgniewa. *GlabGad N2*; wízakoż taki bywa fkąpy/ gniew długo trzymiáci á fwey myfli. *GlabGad O3v; Leop Eccli 28/3, 5; BibRadz Ier 3/5; BudBib Mich 7/18*.

»(za-, po)wściągnąć (a. (za)wściągąć) gniewu, gniew; powściągnąć się od gniewu; powściąganie gniewu« = *requiescere facere iram PolAnt; iracundiam reprimere Mącz; iracundiam cohibere Modrz* [szyk zmienny] (7 : 2; 2; 1): Snać niewfczyągnę gniew [!] fwego. *RejKup b5; BielKom C; LubPs S; BibRadz Ez 21/17, Eccli 1/20; Mącz 174c*; iż potym Pan obaczywłzy onę wielką żáłość ktorą mieli zá grzech fwoj/ powściągnąć fie raczył od onego gniewu fwoiego *RejPos 185; RejZwierc 78v*; Bo gdy iufz kupámi padali vmárli iedni ná drugie/ ten fię wpośrodku záftáwił y záwściągnął gniew *BudBib Sap 18/23*; Przydaymy też y drugie cnoty [...] potrzebne/ ták do hámowania niepówściągłiwyh chęci/ iáko do powściągánia gniewu *ModrzBaz 39v; GrabowSet C4, Q3*.

»gniewu zbyć« (1): *KAmbifés on okrutny zarázby gniewu zbył/ Kiedby s tymi pány kędy w gromádzye był PaprPan L*.

»zglądzić (a. zgładzać) gniew; zgładzenie gniewu« [szyk zmienny] (2; 1): które imię ma nád wíztyko imię ná świecie: [...] gniéw zgładza/ y niebo otwarza. *BialKat 301; StryjKron 161; SarnStat 1087*.

»gniew zgromadzać« [szyk zmienny] (2): Co wíztytko ná fwoy karb czynią: zgromádzáiac łobie gniew ná dzień gniewu wiecznego *CzechRozm 112, 171v*.

»złożyć (a. odłożyć, a. składać) gniew« [szyk zmienny] (6) : *RejPs 88, 104, Ff4*; proszą aby myerzyanczka ythen gnyew we spolek smalzonka v. m. ssercza swego slozyl *ZapWar 1544 nr 2609; GrochKal 23; SkarKaz 314a*.

Wyrażenia: *bibl.* »bania, kadź, kubek, kielich, czasza, naczynie gniewu; bania z gniewem« = *calix a. lacus a. phiala irae Vulg* (4 : 3 : 3 : 1 : 1 : 1; 1): *Leop Ier 50/25*; Tákże też przez otworzenie fiedmi pieczęci/ y przez wylanie fiedmi bań gniewu ná fwiát Páńfkiego/ znaczy nam rozliczne plagi á pomłty *RejAp BB2v, 6, 121v, 125v, 127, 132 (10)*; Y on pić będzie z winá gniewu Bożego/ ktore zmiefzáne ieft z fzczerym winem/ w kubku gniewu iego *WujNT Apoc 14/10*; Y Słyfzałem głos wielki z kościołá/ mowiący onym siedmi ániółom: Idźcie/ á wyleycie siedm czafz gniewu Bożego ná ziemię. *WujNT Apoc 16/1, Apoc 14/19*.

»bicz gniewu bożego« (1): Ze twoiéy córy cnotą/ bicz gniewu Bożégo Odwrócon ieft *ZawJeft 48*.

»bicz gniewu bożego« = *Attyla (1)*: witayże biczu gniewu Bożego *MiechGlab 55*.

»gniew boży (*a. boski*), Boga (Ojca), bostwa« = *ira a. iracundia Dei Mącz, PolAnt, Modrz, Vulg; offensio Vulg; numen Mącz; ultio Divina JanStat* [szyk 249 : 9] (220 : 36 : 2): Oni gdy go tak tãrgãli/ Bolkiego gniewu niedbãli *BierEz H; OpecŻyw 17v; PatKaz I 15, 17v*; Gniew boży iãko moŹe być vbłãgan. *RejPs Ff2, 116v; RejRozpr C2, K3; LudWieś A4; SeklWyzn c3v* [2 r.]; Iefus iefł Źydowkiewo wykłãda fię zbawycieł bo ten [...] vbłãgał wielky gniew boga oyca *SeklKat O2v, N2, Q4, R3v* [2 r.], *T2, T4v, V3v, Xv; RejKup h3, r2v*; nie lękaycie fię/ nie przypadł nã nas gniew bogow ãle fię to przydãło dla iefiennego zrownãnia nocy ze dniem. *HistAl* [I3]v, Cv, [I3]; *KromRozm I H; MurzHist A3v, D3, P, Q4, Q4v, S2; KromRozm II e4, i3v; KromRozm III Bv; GliczKsiãż P2, P4; Zãbił Pan co bogãtñie wnet z ludu onego/ Lud zacny Izràelfki w gnyewye Boftwã fwego. LubPs R6v, F4v marg, K3 marg, T5v, X3, Z3v; GroicPorz c4, g4v, z4; KrowObr 43v, 53* [3 r.], 54, 147, 152v (13); *RejWiz 173; Leop Iudith 12/2, QQqq5, Nah 1 arg; Zãifte to fã znãki gniewu BoŹego LeszczRzecz A4v; Z kãd rozumiemy iŹ on iefł fprawcã gniewu BoŹego BibRadz I I83d marg, 273v, 281b marg, Ps 6 arg; OrzRozm G3* [2 r.]; *BielKron 41, 60* [3 r.], 64v [2 r.], 88v, 89v (18); *GrzegRóżn K3; Mącz 74d, 196a, 302b, 452c; Z ktõrymi [niewiastami] gdy fye byli Źydowie nierzãdnã miłõciã zãczyli/ pobudzili byli gniew BoŹy frogi nã fye OrzQuin Ov, M4v, O, Sv* [3 r.], Yv, Z, Z3, Z4 [2 r.]; *Prot D2; RejAp CC3, 6, 91, 121v, 122* [3 r.] (26); *HistRzym 54, 117; RejPos 2, 10, 33v, 87v* [2 r.], 89 [2 r.] (21); *RejPosWiecz³ 98* [3 r.], 98v, 99v; bo nã Chrzćcie ãcz fye Źaden element nieodmienia/ bywamy omywãni z gniewu BoŹego *BialKat 316, 226; BielSat G4; RejZwierc 34v, 114v, 119v marg, 160v, Aaa4; BielSpr 44v; WujJud 92v, 101v marg, 102, 105, 242v marg, Nn2, Nn5v; WujJudConf 63v, 101v, 231, 242v; AcŹkolwiek on fyny fwoie z ich złości ã z zbytgow frogiemi fwoy nãpomiãł y groŹil im frogim fãdem gniewu miłego Bogã RejPosWstaw* [41³]v, [110²]; *BudBib Ps 105/32; BudNT a4, Apoc 15/1, 19/15; CzechRozm 221v marg, 239v, 253v, **2; KarnNap A4; ModrzBaz 109, 143v, 144; Nigdziefz plãg onych frogich Egiptu y gniewu BoŹego nie vchodzã/ iedno w poczćie y licŹbie ludu Izràelfkiego. SkarJedn 3, 6; KochPs 35, 186; SkarŻyw 58* [2 r.], 74, 89, 151, 168 (16); *StryjKron 161, 225 marg; CzechEp 11, 47, 49, 187, 188; NiemObr 115; ReszHoz 115, 116; Trzech rzeczy nas Wiãrã chrzeŹcijãnfka vczy potrzebnych/ ku vbłãgãniu gniewu BoŹego ReszList 156, 150; WerGoŹc 208, 213; ArtKanc F6v, F10v, M5v, N8; WujNT 27, Ioann 3/36, Rom 1/18, Eph 5/6, Coll 3/6* (13); *WysKaz 22, 37; ã tak chcãc zãbieŹec gniewu BoŹemu ze wfzyftkã Rãdã nãfzã w Opãtowie zgromãdzonã/ tãkiemy nãleŹli y poftãnowili poŹrzonek SarnStat 906; PowodPr 21; SkarKaz 278b, 348a, 421a, 488b, 577a, 610a; SkarKazSej 706b* [2 r.]. Cf »bicz gniewu boŹego«.

»boŹy gniew« = *Tamerlan (1)*: Tãmerlan był cŹlowiek okrutny/ ã prawie iãko mowił BoŹy gniew *BielKron 240v*.

»czas gniewu« = *dies furoris PolAnt (10)*: Y ktho mu fię zãftãwi/ cŹãfu gniewu popedliwoŹci iego [et quis resistet in ira furoris eius]? *Leop Nah 1/6, BBB3; BibRadz Iob 20/28; RejAp 59, 96; RejPos 152v, 231; KochPs 8, 55; WerGoŹc 262*.

»duch gniewu« = *spiritus irae Vulg (2)*: *Leop Ps 17/16*; Y iãwiły fię potopy wodne/ ã odkryły fię fundãmenty Źwiãtã/ od fãiãnia twego Iehowo/ od dęcia ducha gniewu twego [propter flatum venti irae tuae]. *BudBib Ps 17/14*[16].

»dzień gniewu« = *niekiedy sąd ostateczny; dies irae Vulg, PolAnt; dies furoris PolAnt (16)*: Pan bog na prawiczach twoich pokaził dnia gniewu swego krole. *WróbŻoIt* 109/5; *LubPs* Z3; *Leop Ier* 1/12; *BielKron* 89v; *RejAp* 62v; *BudBib Soph* 2/2, 3; *BudNT Rom* 2/5; *CzechRozm* 112, 171v, 251; *SkarŻyw* 168; *CzechEp* 50; *WujNT Rom* 2/5, *Apoc* 6/17, Yyyyy3.

»fukliwy gniew« (1): A wždy wielki pożytek z tąd bogáci máią/ Bowiem ffukliwym gniewem dłużnikow zbywáią. *Prot* A3v.

»gniewu godzien (a. godny)« [szyk 4 : 4] (8): Slychalem wiecz otym wzminky. Iż czlowiek zuczinku swego Ieft godzien gniewu panfkiego. *RejKup* Lv, h3; *KrowObr* 53; *Leop Rom* 9/22; *RejPos* 74v; *WujJud* 105; wżákże iefli z łzczerego fercá mowi to co Rzeczyppolitey rozumie być pożytecznego/ ono iego omylenie godnieyſze ieft odpufzczenia/ niż gniewu [*error illius dignior est venia quam odio*]. *ModrzBaz* 65; *SkarKaz* 352b.

»jad gniewu, jadowity gniew« = *virus Modrz* [szyk 3 : 1] (3 : 1): á iad gniewu twego niechay ie ogarnie. *TarDuch* A7; *RejZwierc* 76v; *ModrzBaz* 7v; *GosłCast* 62.

»naczynie, instrument gniewu« = *vas irae Vulg* [szyk 7 : 1] (6 : 2): *MurzHist* Q4; *Leop Rom* 9/22; y wżytko łtworzenie Páńskie iefth ząwždy inftrumentem gniewu iego *RejAp* 131v, 131v; á była iuz práwie przeyrzána y obrocona ná łąd á ná naczynie pomłthy á gniewu Páńfkiego: gdyż on ma iedny ludzi co ie zowie naczyniem gniewu swego *RejPos* 74; *WujNT Rom* 9/22, s. 557.

»nagły gniew« (3): *FalZioł* V 31; Gniew niema być łłny ani barzo miękki, bo nagły gniew wilczych obyczaiow nalladuie, á miękki dziecinfkich. *BielŻyw* 88; *SkarŻyw* 354.

»nawałność gniewu« (2): á ty wzruffywłły nawałność gniewu swego/ łnádnie ie zborzyc możeż *RejPs* 124v; *NiemObr* 7.

»z gniewu nieochłodły« (1): Pátrzy ná to zwyciężcá/ z gniewu nie ochłodły *GórnTroas* 9.

»(nie)słuszny (jest) gniew« [szyk 2 : 1] (3): y znáiąc ten iey gniew być łłuszny/ bo z mego przewinienia/ widziáłá mi fie oná pirwřzá boleść iáko nic/ przeciwko tey wtorey *GórnDworz* C5v; *SkarŻyw* 346; *GrabowSet* S4.

»ogień gniewu« (5): *KrowObr* 185v; Ale mi obrzeżcie fercá wálze/ ábym fie nie zápalił ogniem gniewu moiego przeciwko wam/ dla złościwego fercá wálzego, *RejPos* 32v, 50v; *BiałKat* 146; *SkarŻyw* 492.

»gniew ojcow(ski), ojca (niebieskiego)« [szyk 8 : 2] (5 : 5): *RejKup* o6v; ktory za náſze grzéchy krew fwoię przenádrofłzłzą wylác dáł i wżzego się złego na tym świece nacierpiáł/ aby nás od gniewu oica swego niebieskiego i śmierci a potępienia wiecznego wyrwał *MurzNT* A4; *KrowObr* 49v, 177v; *RejPos* 12v; Ozdrowiawłzy [...] w łwieckie myłli młodością vwiedziony/ brnąć bárzo poczał: ałz go P. Bog gniewem oycowłkim zdomu wygnáł. *SkarŻyw* 332; *ReszList* 146; *ArtKanc* N7; *SkarKaz* 4b, 551b.

»okrutny (jest) gniew; w gniewie okrutny« = *crudelitas in ira PolAnt; odium exsecrabile a. Vatinianum Mącz; in ira crudelis Modrz* [szyk 6 : 2] (7; 1): *BibRadz Prov* 27/4; *Mącz* 363d, 476c; *RejAp* 102v; *RejPos* 26v, 193; Tákże też gwałtownik/ á w gniewie okrutny/ y krwie prágnący/ y morderz/ nie będzie mógł działkam fwoiem łtánowić praw ćichości *ModrzBaz* 11v; *SkarŻyw* 251.

»gniew pański, Pana (Boga)« = *furor a. ira Domini Vulg, PolAnt* [szyk 127 : 8] (125 : 10): Iż gniew panski łnadnye moze byc odmienion. *RejPs* 42v *marg*, 76, 129v *marg*, 158; *RejKup* Lv, z2v; *KromRozm I* G4; *MurzHist* Bv,V; *LubPs* L2 *marg*, R6v; *RejWiz* 130v, 149v, 161v *marg*, 163, Ddv; *Leop Num* 11/10, 32/14, 2.Par 36/16, *Ier* 50/13; Abowiem gniew Páńłki [*Quia in furore commotus est Dominus*] był nád Iudą y nád Ieruzálem *BibRadz Ier* 52/3, 4.Reg 22/13, 2.Par 19/2, *Is* 5/25, I 386a *marg*, *Ier* 25/37, 50/13, 3.Esdr 9/13; *BielKron* 4 [2 r.], 92, 93; *RejAp* BB2v, 122v, 132 [2 r.], 132v [2 r.], 135v [2 r.] (12): á tá krewkość człowięczeńłwá náłzego [...] przywodzi ząwždy ná nas gniew Pána náłzego. *RejPos* 51, 6 [2 r.], 6v, 12, 30v *marg*, 33 (44); *RejZwierc* B3 [3 r.], [28³]v, 40v *marg*, 64v, 119 (25); *WujJud* 192; *WujJudConf* 137; *RejPosWstaw* [110³]; *BiałKaz* L4v; A dla grzechowći przychodzi ná ludzie gniew Páńłki *KarnNap* D; *KochPs* 117, 161, 162; *NiemObr* 7, 174, 180; *WerGość* 207, 236; *WerKaz* 294; *KochPieś* 32; *GrabowSet* Q2v; *LatHar* [+10]v, 158; Bo táki ład Bozki iełł [...] pełny [...] wyprońzenia łię od gniewu Páńłkiego. *SkarKaz* 3a; *SkarKazSej* 667b, 683a, 707b.

»pełen (a. pełny, a. napełniony) gniewu« = *plenus irae Vulg, Mącz; repletus ira Vulg, PolAnt; plenus excandescencia PolAnt; contumeliosus Mącz* [szyk 11 : 1] (12): *SeklKat* T4v; *Leop* 4.Esdr 15/34, *Sap* 11/19, 2.Mach 4/40, *Luc* 4/28; Ty rzeczy oni włyłzawłzy/ nápełnieni gniewu krzyknęłł/ mowiąc: Wielkać iełł Dyaná Efeska. *BibRadz Act* 19/28, *Is* 30/27 [kust]; *Mącz* 64b, 304c; *WujJud* 128v; *WujNT Luc* 4/28, *Act* 19/28.

»plaga gniewu« (2): Iż żaden niewierny nie mógl wnidż do kołciołá Páńłkiego/ áż łie łkończyłł plagi gniewu iego *RejAp* 132; *NiemObr* 180.

»płomień gniewu« (1): Strzeżćie by wam nie łzkodził płomień gniewu iego *GrabowSet* E3v.

»pomsta gniewu« (2): y zaż ie ty miłł panie zanizacz zbawilż/ ale ie pomłłtą gniewu twego skazilż. *WróbŻołł* 55/8; *RejZwierc* 40v.

»gniew popędliwołłci, popędliwołłć gniewu; gniew, w gniewie, ku gniewu (nie)popędliwy« = *ira furoris Vulg, PolAnt; ira in indignatione, insaniens in ira Vulg; furor a. indignatio irae PolAnt; pronus ad iracundiam Mącz* [szyk 13 : 12] (8 : 8; 4 : 4 : 1): A áćż gnyew twoy miłł Pánye yełłł ták popędliwy/ Włłłkoż yednáłł nye długo trwa gdyłł yełłł miłłłłciwy *LubPs* H, B6v, E, L, S, X3v (9); *Leop Ps* 29/6, *Thren* 1/12, 2/3; *BibRadz Deut* 13/17, 2.Par 28/11, 13, *Iob* 20/23, 40/6 (8); *Mącz* 325d; *BudBib Soph* 2/2; *Krol/ nie Tyran/ nie popędliwy w gniewie/ ále náłzbyt ćierpliwy BiałKaz* H2v; *StryjKron* 567; nie ráćż z popędliwołłci gniewu twego/ wiekuiłłcie chowác mię ná pomłłtę złołłci moich *LatHar* 139.

»sierzity gniew« (1): Ale by łie miał ná włzyłłki práwým á łierdzitym gniewem gniewác/ rowno iákoby też práwým ołzáłeniem ołzáłec mułłłł. *RejZwierc* 78.

»sprawiedliwy gniew« = *iusta iracundia Mącz* [szyk 14 : 5] (19): *RejKup* r2v; *MurzHist* P; *KrowObr* 49v; gdyż to iełłł niełznołłna *Nemefis*, to iełłł łpráwiedliwy gniew/ godnemu widżćie zálłłgę łwá niegodnemu być dáłł *OrzRozm* O3v; *BielKron* 92; *Mącz* 301c; *GórnDworz* Y2v; *RejPos* 103v, 104, 116, 149v, 152v, 244v; *RejZwierc* 124, 182v; *KochPs* 161; *NiemObr* 21, 115; *KochPhaen* 22.

»srogi gniew; srogołłć gniewu, gniew srogołłci; srożyłł się gniew« = *ira fortis PolAnt* [szyk 102 : 22] (69; 47 : 7; 1): To iełłł trzecie pienie pokutne/ wktorim prołłł pan Iełłł w perlłłnie grzełłłnych aby nie karałł ich pan bog w łrogolłci gniewu łwego *WróbŻołł* M7v; á wđdy łie tełł czálłłłł łmiłłł y nád

flugami łwemi/ áby łie też niezáwždy łróżył gniew twoy nád námi. *RejPs* 135, 58v [2 r.], 76, 79, 101, 111v (13); Srogi gniew niewiełci *RejJóz* C4v marg, F6; *SeklKat* Xv; A nie poruľzay łie gniewem oney łwey łrogołci/ ále łie zmiłuy nádemną s twey bołkiej miłołci *LubPs* B5, E, G2v, I4v, K3, L (19); *KrowObr* 177v; *BibRadz Prov* 21/14, *Eccli* 45/22; *BielKron* 1v; *OrzQuin* Ov; *RejAp* 45v, 64, 122v, 132, 135v (8); *RejPos* 2, 6 [3 r.], 6v, 16, 20v (49); *RejZwierc* 55, 76, 77, 77v, 199v (10); *BudBib* 2.Mach 4/25; *KochPs* 135, 208; *SkarŻyw* 270; *WerGołc* 207, 208, 236; *ArtKanc* I18, L12, L12v, M18; *GrabowSet* Cv, D2, E3, E3v, H3.

»strach gniewu« (3): A łnadz niemáľz nie cáłego w cíele moiem co by niedrzáło przed łtráchem gniewu twoiego *RejPs* 57; *LubPs* K3 marg; *KochPs* 55.

»gniew surowy; surowołc gniewu« (3 : 1): Prze twóy gniéw łurowy (boł mną zápálczywy z góry dał o źiemie) wiek móy niezczéłliwy Chynáľ łye ku nocy *KochPs* 151; *ZawJeft* 28; niepodobna mi przedłię rzecz wytrwáć łurowołc gniewu twego *LatHar* 644, 158.

»syn gniewu« = *filius irae Vulg* [szyk 14 : 1] (15): *PatKaz I* 17v; *Leop Eph* 2/3; iź my wedle cíáľá od niego [Adama] ná łwiáť pochodzác/ łełtełmy z przyrođzenia łynowie gniewu *BibRadz* *6v, I 103c marg; *RejPos* 19, 129v; *BialKat* 21, 253v; *RejPosRozpr* [c4]; *CzechRozm* 205v; Iuź nie łełť łynem gniewu/ ále łynem łáľki Páńłkiey *KarnNap* Bv; *KołakSzczéł* C4v; *WujNT Eph* 2/3; *SkarKaz* 577a [2 r.].

»szalony gniew« (1): wielki łię y łzalony gniew pogańłtwá ná Márká S. wzniecił. *SkarŻyw* 363.

»gniew łłachetny« (1): Táľ męźny Fridruľz/ gniewy łłachetnemi Zápalon/ z Zamku z krzyki rycerłkami Wypadł *SzarzRyt* Cv.

»łwiéty gniew« [szyk 12 : 9] (21): Nie mieľzkayze nic moy miły brácie á nie mieľzkay/ á co włkok to rychley do niego/ áby cie nie vprzedził s pomłťá iego gniew łwiéty *RejPos* 244, 12v, 75v, 102v, 116v [2 r.], 152v (14); *RejZwierc* 188v, 199v, 201v; *SkarŻyw* 321, 372, 373; *CzahTr* B2.

»gniewem ujęty« (1): Acz y mierzyłz krzywo/ Gniewem vięty/ Niechcę iáko żywo/ V mnie gołpodał Abył łtánał kiedy *GosłCast* 40.

»gniew uporny« [szyk 2 : 2] (4): Ale kto vłkromiłwzy á ochłodziłwzy w łobie piwłsze wzruľzenie łwe/ przedłię łie łróży/ przedłię iádołwitołci łwey vłkromić nie może/ toć iuź łełth vporny á rozmyłny gniew *RejZwierc* 77v, 77v marg, Aaa4; *Phil* D.

»wino gniewu« = *vinum irae Vulg*, *PolAnt* (7): *KromRozm I* G4; Vpáđło/ vpáđło/ miáłto wielkie Bábilon: [...] iź pili wino gniewu płoty iego/ włłyłtcy narodowie *Leop Apoc* 18/3; *RejAp* 121v, 122, 160v; *BudNT Apoc* 19/15; *WujNT Apoc* 14/10.

»wzburzenie (a. zaburzenie) gniewu« (2): Zołć łełť wzburzenie gniewu. Słódzona łmiechu á wełela przijmac, *BielŻyw* 138; *RejAp* 117.

»zapalczynołc gniewu, gniew zapalczynołci; zapalczynoł (jest) gniew« = *furor irae, ira furoris Vulg*, *PolAnt*; *indignatio irae Vulg* [szyk 9 : 3] (5 : 2; 5): cołz tho zá gniew zápálczywołci iego táľ przezłiź gwałtowny? *Leop Deut* 29/24; *BibRadz I* 288d marg; á przywióde ná nie złe/ zápalczynołc gniewu mego/ mowi łehowá. *BudBib Ier* 49/37, *Ion* 3/9; Dla częgo też przekłęty m názwány łełť zápalczynoł y młciwy gniew łch. *CzechRozm* 243; *KochPs* 101; *StrykKron* 697; *NiemObr* 21; *LatHar* 644; *WujNT Apoc* 16/19, 19/15; *GosłCast* 9.

»znak, znamię gniewu« (19 : 1): Znamię lepak iego gniewu było gdyż głofu fwego vniżył á mnief mowił. *BielŻyw* 47; *MurzHist* Bv; *LeszczRzecz* A4v; *BielKron* 128v *marg*, 149, 152v, 158; *RejPos* 245v; *KuczbKat* 375; rofpomni łobie thy włytyki czáły iuz od lat niemáłych/ nie znáčnieli Pan iuz znáki łwoie okázuiie nád námi gniewu łwoiego? *RejZwierc* 194, 40v *marg*, 250v, 255, Bbb3, Bbb3v; *BudNT* a4; *SkarŻyw* 293; *ArtKanc* P3v; *GrabowSet* Nv; *CiekPotr*)(2v).

Zestawienie: »gniew boży, pański« = *nazwa choroby* [szyk 1 : 1] (1 : 1): kamień Ialkołczy kthori iefł czarny [...]. Pańkie gniewy vfmierza. *FalZioł* IV 50b; A coźci zá rofkołszy tve czukrowáne iedłá á tve ipfymowáne picia przyniołá? [...] Naprzod gniew Boży. Potym Artetikę. Sciátykę/ Pedogre *RejPos* 138v.

Szeregi: »bojaźń a gniew« (1) : Waśń z boiáźni á z gniewu [*ex timore et ira*]/ roście *ModrzBaz* 7. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 13 r.*].

»gniew i burza« (1): Otho obłoki od włchodu flońcá/ y od pułnocy/ áż do południá/ y oblicze ich groźne bárzo/ pełne gniewu y burze [*plena irae et procellae*] *Leop* 4.*Esdr* 15/34.

»gniew, fuk« (1): tedy go potrołze nie gniewem/ nie fukiem/ ále iákoby igrániem á nadobnym á łagodnym vpominániem pohámowác [...] potrzebá *RejZwierc* 6v.

»(nie) gniew i (ani) furyja« [szyk 3 : 1] (4): A przetho rodzicy gdiby łie im przydáło nyeyáko kárác fyná/ niechay áni z gnyewu/ áni s furiey yákyey tego nye czynyá. *GliczKsiqz* G3; *SkarŻyw* [236]; *OrzJan* 35; *SkarKaz* 385a. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 3 r.*].

»gniew i gorácość« (1): Ludźie bez gniewu y gorácości fá flábi do exekucyey. *SkarKaz* 313b.

»jad, (a, i) gniew« [szyk 4 : 3] (7): Effundere virus, Yad á gniew łwoy ná kogo wyrzignác. *Mqcz* 139d, 48d, 89a, 507c; *Phil* C; *SkarKaz* 6a; *SkarKazSej* 680b. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 1 r.*].

»(nie) gniew i (a, ani, ale, to jest) karanie« [szyk 8 : 3] (11): Wthen czas karanie boze a gniew Czefłarza Tvreczkiego na mie przisło *LibLeg* 10/62; *SeklKat* Xv; *GliczKsiqz* P2; *RejZwierc* 77v, 188v; *WujJudConf* 137; *SkarŻyw* 527; *CzechEp* [403]; *SkarKaz* 610a, b; *SkarKazSej* 667b. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.*].

»gniew, (a) kaźń« (4): A thak mami za tho yz pan woyewoda [...] dzierzecz bedzie zmowe y zapyłłi sam y swoym włzitkym dzierzecz ya rołkaze abi prziczina niebiłá gniewu y kazny bozey nad zyemiamy *LibLeg* 10/150v; *MurzHist* Q4; *SkarŻyw* 546; *SarnStat* 701.

»gniew i krzywda« (3): A gdyż go Albiciades [!] pytał [...] czemu socrates Xantipe żonę łwarliwą w domu chowál ktoráż go wednie y w noci łmuciłá, odpouiedziál, gdyż ia w domu cięłzkołci cirpię wyknę z tego abyeh mogli czudzą krzywdę y gniewy od inłzich łtale á łnadnie ználzac. *BielŻyw* 47; *SeklKat* I2v; *BibRadz* I 526b *marg*. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 4 r.*].

»gniew i łajanie« (1): Ałterifius kleryk iego/ zgniewem y łáiániem od niego iść precz chciál *SkarŻyw* 354.

»mierziączka a (i) gniew« (2): *ZapWar* [1544] nr 2609; A ták nie nádźieway łye [...] zá piłmá łwé zápláty iney/ iedno miérziączki á gniewu. *OrzQuin* E2. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 3 r.*].

»gniew, (i, albo) nielubość« = *rancor et displicentia* *JanStat* (4): *Mqcz* 245a, 438c; á iź częłtokroć łynowie ku niedołtátku przychodząc/ záś łie do oycá wracáli: który pómniác onę przełzłá

niewdzięczność/ pomagając im zaniebawał y niechciał: zkađ między oboiá łroną gniew y nieľubóć wfczynála łie. *SarnStat* 588 [*idem*] 631. [*Ponadto w poľczeniach szeregowych 2 r.*].

»gniew, (a, albo, i) nieľaska« [szyk 8 : 1] (9): *Mącz* 356d; *RejPos* 26v, 119, 152v, 280; *RejZwierc* 173v; *GrabowSet* D4; *WysKaz* 28; zá to żadného gniewu y nieľálki od ránného [*indignationem vulnerati JanStat* 601]/ y przyiaćiół iego odnošić nie ma. *SarnStat* 647. [*Ponadto w poľczeniu szeregowym 1 r.*].

»(nie) gniew, (i, a, abo, nie) nienawišć« [szyk 14 : 11] (25): *TarDuch* D3v [2 r.]; odpadła wšyľtka zaraz ku Bogu chęć/ a nienáwišć i gniew potępioy przyľtąpił *MurzHist* D3v; *GroicPorz* c2, ii2; *BibRadz Sap* 10/3; *Odium creare, vel conciliare, concitare, W gniew á w nienawišć wpráwić. Mącz* 259d, 260a; *GórnDworz* R3v, Hh8; *RejPos* 334; *KuczbKat* 435; *WujJud* 35; *CzechRozm* 135v; *SkarJedn* 232; *KochPs* 186; *CzechEp* 8, 27, 47; *Phil* H4; *LatHar* 116, 135, 585; *SkarKaz* 311b, 313a. [*Ponadto w poľczeniach szeregowych 22 r.*].

»nieprzyjaźń, (i, ani) gniew« = *indignatio vel inimicitia JanStat* [szyk 2 : 1] (3): *Dissensio et dissidium, Nieprzyjaźń/ gniew. Mącz* 379c; *OrzJan* 133; *SarnStat* 159. [*Ponadto w poľczeniach szeregowych 9 r.*].

»oborzenie i gniew« (1): A owym co z łporu á nie ľá powolni prawdzie/ lecz powolni nieľprawiedľiwošći/ oborzenie y gniew [*indignatio et ira*]. *BudNT Rom* 2/8.

»gniew a obruszenie« (1): A ták bez gniewu á bez ľzkodliwego obruľzenia šíľá łobie rozumny człowiek / y krzywdy/ y káźdey rzeczy inľzey/ nágrodzić moźe *RejZwierc* 77. [*Ponadto w poľczeniach szeregowych 2 r.*].

»gniew a okrutnošć« (1): ten tho był gniew á okrutnošć dawná w łercu łwoim przeciw Formozowi Papieźowi záchował *BielKron* 172v.

»gniew i plaga« [szyk 2 : 1] (3): Vcyekli łie Rzimiánie do łwyc bogow z ofiárami/ áby im then gniew y plagę odpušćili. *BielKron* 120; *SkarJedn* 3; *CzechEp* 47.

»(nie) gniew, (ale, to jest, a, i, abo) pomsta« [szyk 14 : 3] (17): *WróbŻoľt* M8; *MurzHist* Q2; *KrowObr* 43v; *Leop* QQqq5; *BielKron* 93; A zaž tego gniewu/ y téy pomšty/ która ná Polľkę idzie/ iáwnnie nie widzimy? *OrzQuin* Z4; *RejAp* 30v, 59, 122v; *RejPos* 74 [2 r.], 133v, 244v; *KuczbKat* 375; *RejZwierc* 47v, 76v; *PowodPr* 27 [*Ponadto w poľczeniach szeregowych 7 r.*].

»(nie) gniew, (ani, a, i) popęďliwošć« = *indignatio et ira PolAnt, Vulg; furor (et) ira PolAnt* [szyk 19 : 7] (26): *LubPs* T, T6v; *BibRadz Deut* 9/19, *Ps* 6/2, 90/7, 102/11, *Prov* 27/4 (11); *Mącz* 420a; *GórnDworz* Z2; *CzechRozm* 246; A ieľli to ieľt rzecz sľuľzna y przyľtoyna/ áby ludźie żadnych wrzędow ná łobie niemáiący/ w ten čás gdy o czym rádzá ábo co inľzego łprawuiá/ byli prozni gniewu/ y inľzych popęďliwošći [*ab ira aliisque motibus*]/ iáko dáľeko więcey zwierzchni Pánowie? *ModrzBaz* 18; *KochPs* 55; *LatHar* 161; *WujNT* 492, *Rom* 2/8; *WysKaz* 28 [2 r.]; *PowodPr* 63; *SkarKaz* 7b; *SkarKazSej* 697b. [*Ponadto w poľczeniach szeregowych 8 r.*].

»gniew, (albo, i) poruszenie (a. wzruszenie)« [szyk 2 : 1] (3): *Mącz* 12d; Drugim gniew wniemocy rošćie: á on nigdyľz nie był ľáľkáwšzy iáko w ten čás. żadnego znáku wzruľzenia y gniewu niepokazał *SkarŻyw* 293; *Calep* 527a.

»postrach i gniew« (1): O Klemencyanie/ byś poznał iákim ieft Pánem Iezus Chryftus/ nieboiałbyś fię żadnych postráchow y gniewow ludzi śmiertelnych *SkarŻyw* 429. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.*].

»potępienie i gniew« [szyk 3 : 1] (4): ktory chce ład fwoy íprawiedliwy okázac nád tym naczynim ktore on zgotował ku gniewu y ku potępieniu. *BibRadz* I 201b marg; *RejPos* 131v; *WujJudConf* 63v; *SkarŻyw* 262. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 4 r.*].

»gniew a (i) przekłecie (a. przekłectwo)« = *anathema et ira* *Modrz* [szyk 15 : 6] (21): *GrzegRóżn* K3; *OrzQuin* O; iż ktorzy vwierzyli weń/ á ktorzy przyftáli k niemu/ iuż byli prazni onego gniewu á onego przekłecia/ s ktorym fie rodzili *RejPos* 152v, 16v, 22v, 27, 34, 100v (14); *RejZwierc* 190, 256v; *WujJudConf* 79; *ModrzBaz* 144; *SiebRozmyśl* F2v. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 4 r.*].

»gniew a (i) rozgniewanie (a. zagniewanie)« = *ira et ira* *PolAnt* (4); *BibRadz* *Ier* 32/37; *ABowiem* gniew á rozgniewanie łá od liebie ty dwie rzeczy iákoby nieiáko rozne/ iákoby pijány á opilec. *RejZwierc* 75v, B, 75v. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.*].

»gniew albo roztyrk« (2): Unde ortum est initium irae, Z kądże gniew álbo roftirk wrósł miedzy niemi. *Mącz* 268d; *WujJud* 128v. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 6 r.*].

»gniew i sierdziwość« (1): áżci zász zápamiętawłzy fię/ dla gniewu y sierdziwości przeciwno mnie: rzecz tey przeciwną twierdzi *CzechEp* 209.

»gniew a (ani, albo, i) srogość« = *austeritas seu rancor* *JanStat* [szyk 6 : 2] (8); *RejAp* 139; Pátrzayże w iákiey ofobie Duch s. fie okázac raczył ná fwiát nád głową iego: iuż nie w gromie [...] / ále w ofobie Gołębiczki pokorney/ á onego ptałzka kthory nigdy gniewu áni żadney frogości po łobie vkázac nie vmie. *RejPos* 274v, 33, 334v; *BudBib* *Bar* 2/18; *PaprUp* G; *SarnStat* 657; *SkarKaz* 348a. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*].

»gniew i (albo) swar« = *ira et disceptatio* *Vulg* (3): Chcę thedy áby fie mężowie modlili ná káżdym miefcu/ podnołłac czyłte ręce przez gniewu y przez fwaru. *Leop* 1.*Tim* 2/8; *ZawJeft* 22; *WujNT* 1.*Tim* 2/8. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 11 r.*].

»gniew a szaleństwo« [szyk 1 : 1] (2): *Mącz* 29d; Ale zász fię ízaleństwo á gniew Eudoxyej ztákiey przyczyny wznowił. *SkarŻyw* 89. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*].

»gniew a walka« (1): abowiem tą grubość fierłci pochodzi z kolery która ku gniewu á ku walce prziwodzi, dla fwey gorączości zapalałaczej *GlabGad* A8. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*].

»gniew, (a, albo) waśń« = *ira, odium, odium et furor* *Modrz* [szyk 3 : 2] (5): *FalZioł* V 65v; *LeszczRzecz* A2v; Gniew/ waśń/ á chęć ízkodzenia/ w traćily was w to ízaleństwo y ferdeczną ślepotę *ModrzBaz* 65, 77; *PaprUp* H3. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 5 r.*].

»gniew i wrzod« (1): Przetoz łákomy człowiek przez włytek czás żywotá fwego w ciemności iada/ z wielkim gniewem y wrzodem. *BielKron* 80v.

»zaburzka, gniew« (1): żem wielkie zaburzki/ wewnętrzne gniewy/ zá vtrátami fweimi zwykłem vfkromiac y ítanowic *BielKron* [332³].

»gniew, (a, i) zapalczywość« = *ira (et) furor* *Vulg*, *PolAnt*; *ira, livor a. rabies* *Modrz* [szyk 14 : 3] (17): *Leop* *Deut* 29/23, *Ps* 2/5, *Bar* 2/20; *BudBib* *Ps* 36/8, *Is* 63/3, 6, *Ier* 32/31, 36/7, *Ez* 25/14,

Apoc 19/15; *ModrzBaz* 18,n 80v; Twóy mię gniew/ zapálczywość twoiá mię ścińnęła *KochPs* 132, 8, 52, 127; *SkarKaz* 7b. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 8 r.*].

»gniew i zawiść« (1): A wrzeć będzie iako w kotle/ Ktori iakis chytri dyabeł [...] poddymać będzie/ w ludziech pobudzaiąc rozmaite rofterki ku gniewu y ku zawiści *LudWieś* A4.

»gniew, (a, i) zazdrość« (3): Bo z gniewu á z zazdrości iuż y łławá iego/ Będzie ná lekkiey wadze v vmyśłu twego. *RejWiz* 187v; *KochPs* 172; *ArtKanc* O15. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 22 r.*].

»złość, (i) gniew« [szyk 2 : 1] (3):A takóž Pilát chtzátz vkoiytz zloftz ij gniew żydowłki/ Barrabálla ijm pułcil *OpecŻyw* 124v, 128; *LubPs* Kv. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 4 r.*].

»gniew, (a) zwada« (2) : Co tobie po gniewie/ po zwádzie/ á ty ledwe chodzisz. *RejZwierc* 122v, 80. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 7 r.*].

Wyrażenia przyimkowe: »bez (a. przez) gniewu« = *sine ira Vulg; sine stomacho Mącz* (11): *GroicPorz* bv; *Leop* 1.Tim 2/8; *Mącz* 420a; Może fie bez gniewu pomścić. *RejZwierc* 76v marg, 77, 78v, Aaa4v; *CzechEp* 57, 94; *WujNT* 1.Tim 2/8; Wziąwłzy przymierze/ bez gniewu y trwogi/ Záżyżłá [!] łobie przyiaćielłkiey drogi *KlonFlis* G4.

»od gniewu« = *wskutek własnego lub cudzego gniewu; a facie irae Vulg; prae ira Mącz* (18): *TarDuch* A5v; bo fie to Platonowi nie łłufznie zdało aby go miał karać, gdy łamego łiebie od gniewu łkroćć niemogł. *BielŻyw* 82; *GlabGad* E3; *RejPs* 24v; *LubPs* X3v; *Leop* Ps 37/4, 2.Mach 4/38; Thedy fie wzrúfzylá y zádrzáłá ziemiá/ á zátrząfnęły fie fundámenthy gor/ y wzrúfzylły fie od gniewu iego [*quoniam est iratus*]. *BibRadz* Ps 18/8; *BielKron* 85v; *Mącz* 110a, 141b, 167c, 316c, 356c, 420b; A z tąđci oni Pánowie w Trágiediách od gniewu łlepi [*irae caeci*]/ á od zápálczywości łzaleni *ModrzBaz* 18; *SkarŻyw* 188. Cf »nie czuć się od gniewu«.

»z gniewu« = *powodując, się gniewem, będąc rozgniewanym lub wskutek cudzego gniewu; in furore PolAnt* (87): MÓtym [!] k niemu przyłtąpili/ za łfyię go bili/ rwali ij z gniewu wielkiego brodeę iego tak barzo targali/ áže fie iego zęby porułły *OpecŻyw* 107v; *BielŻyw* 81; *WróbŻółt* C5, S7v, kk7v; *RejKupSekl* a4; *MurzHist* D4v; *GliczKsiąż* G3; Nád tho áby łądžili z vprzeymey oycowłłkiey miłółci/ nie z gniewu/ nie z nienawiłci/ nie zá dáry *GroicPorz* d2, c2, ii2; *RejWiz* 149v, 187v; *BielKron* 3, 14v, 29, 52, 71 (17); *Mącz* 12d, 438c; *OrzQuin* Sv [2 r.]; Odmienia łye też łłok z pracey/ z z [!] gniewu/ z boiáźni/ y z wełela *SienLek* 24v; *RejAp* 45; *GórnDworz* R3v, R6, Sv, Bb3, Hh8; *RejZwierc* A6v, 72v, 75v [2 r.], 76, 77 (15); *WujJud* 128v; *BudBib* Ps 17/8[9]; NÉro ácz był Cełárzem á niemiłofiernym / Prętko z gniewu rad zábił choć mu kto był wiernym *PaprPan* T2v; *SkarJedn* 232; *SkarŻyw* 98, 135, 294, 310, 324 (9); *KochWr* 15; *CzechEp* 6, 7, 8, 27, 30; *PaprUp* Cv, H3; *ZawJeft* 22; *Phil* L; *GórnTroas* 23; y nie z gniewu áni z popęđliwości názwáł Biłkupá ściáńá pobieloná/ ále prorokuiąc tákže *WujNT* 492; *PowodPr* 27; *SkarKaz* 313a [2 r.], b, 385a. Cf »z gniewu oburzyć się«.

»z gniewem« = *cum ira PolAnt, Vulg; in iracundia Vulg; animo infesto, contentione, contumeliose, cum indignitate, iracunde, odiose, cum stomacho Mącz; non sine indignatione Modrz; infense Calep* (67): Gdy Krol Ezopá ogladał/ Srogo z gniewem go zopytał *BierEz* F2; *OpecŻyw* 72v; *BielŻyw* 119, 159; *MiechGlab* 7; *BierRożm* 7; *HistAl* Fv, F6; *BibRadz Eccli* 45/21[22], *Esth* 16/23 [24]; Były przy Hisbofet dwoie kfiáźąt z narodu Beniámin/ Bánáá y Rechab/ ktorzy z gniewem odłtąpili od Hisbofetá *BielKron* 69v, 80v, 112, 120v, 122v, 164 (9); Oratione ardentis alloquutus est illum, Surowie á s

gniewem s nim mówił. *Mącz* 15b, 48d, 64b, 129b, 169d, 174c (13); *RejAp* 102v; *GórnDworz* Z5v; *RejPos* 198; *RejZwierc* 80v *marg*, 160v; *KochMon* 33; *BudBib* 4.Reg 5/12; *ModrzBaz* 75v; *KochPs* 38; *SkarŻyw* 68, 69, 126, 183, 201 (15); iż X. K. z wielkim gniewem/ z zapálczywością/ z wízczypkámi/ háńbiąc y lżąc/ z tymi fię obchodzi/ przeciw ktorym ná imię piíże *CzechEpPORz* *3; *WerGośc* 236; *BielSjem* 9; *ArtKanc* T14v; *PaprUp* G3; *ZawJeft* 12; *Calep* 532a; *WujNT* Mar 3/5, s. 591; *SkarKaz* 41a. Cf »z gniewem oburzyć się«

»za gniewem« = *wskutek własnego lub cudzego gniewu* (8): Támże też potym gdj Pan Bog zá ípráwiedliwym gniewem twoim wypędzić raczył onego nędznego człowieká z Ráiu [...] też nie w iedney perfonie ty łowá mowić raczył *RejPos* 149v, 152v; *WujJud* 2v; *SkarŻyw* 31, 211, 531; *GrabowSet* Ev; *KochFrag* 44.

»w gniewie« = *będąc (a. być) rozgniewanym, wskutek własnego gniewu; in furore Vulg, PolAnt, Mącz, Modrz; in livore BartBydg; in ira Vulg (131): BierRaj* 23; *March*¹ A4v; Poczęli miedzy łobá wásń/ A potym przyfzli w nieprzyiaźń. A gdy tak w gniewie mieszkáli/ Przekory łobie działáli *BierEz* P4v; *BartBydg* 83; *TarDuch* A4v; *FalZioł* V 65v; *March*³ V6; Powítań miły panie w gniewie twoim (naprzeciwno nieprzyjacielom moim) *WróbŻołt* 7/7, 34/20, 37/2, M7v, 76/10, 82/16, 94/11; *RejPs* 81; *RejKup* b4v, Zv; *LubPs* B2, B6, Cv, F, G2v (20); *KrowObr* 125v *marg*, Rr4v; *Leop Deut* 29/23, 28, 4.*Esdr* 15/39, *Ps* 2/5, 76/10 (9); *BibRadz* *Lev* 26/28, *Ps* 6/2, *Ier* 21/5, 32/37, 33/5 (11); á to wam będzie ná známie iż wam Pan Bog dał krolá w gniewie *BielKron* 64; *Mącz* 29d; *RejAp* 1, 59, 135; *RejPos* 50v, 53 *marg*, 60v, 76, 101 (8); Bowiem Pan Bog gdzieżkolwiek ten íprofný grzech baczył/ Závždy gi w gniewie twoim írodze kárác raczy. *HistLan* F4; *KuczbKat* 375; *RejZwierc* 34v; *WujJud* 17; *BudBib* *Deut* 29/28, *Ps* 26/9, 76/9[10], *Is* 63/3, 6 (10); *ModrzBaz* 49v; *KochPs* 10, 78, 86, 113, 170, 208; *SkarŻyw* 121, 211, 535; *PaprUp* Gv; *ZawJeft* 18; *GrabowSet* Cv, C2v, E3, F2, G, K3v; *LatHar* 161, 603; *WujNT* *Hebr* 3/11, 4/3; *WysKaz* 28 [3 r.]; Przetoż fię bárzo przelękaemy w gniewie z brátem mieszkác *SkarKaz* 316a, 4b, 7b, 275b, 385a, 611a. Cf »w gniewie oburzyć się«, »w gniewie pałác«, »rozpalić się w gniewie«, »w gniewie wzruszyć (się)«, »w gniewie (nie)popędliwy«, »w gniewie okrutny«.

»w gniewie« = *podlegając (a. podlegac) czyjemuś gniewowi; cum ira Vulg, PolAnt; in ira, in impetu iracundiae Vulg; in furore PolAnt (44): WróbŻołt* 58/14; Ínadz owílfem lepiej iż ták będą tułác fię wgniewie twem *RejPs* 87; *LubPs* I4v, L2 *marg*, N6v, T6v [2 r.], gg5; *RejWiz* 181; *Leop Sap* 11/10, *Is* 9/19; *BibRadz* *Ps* 90/7, *Sap* 11/10, *Eccli* 45/22[23]; *BielKron* 4; *OrzQuin* M4v, Sv; *RejPos* 16v, 22v, 26v [2 r.], 27, 30v *marg* (14); *BialKat* 226; á iálnie fię vkázuią obietnice iego/ ktorekolwiek obiecał okazać nád káżdym narodem/ ktory vpádnie w gniewie ípráwiedliwym iego. *RejZwierc* 182v; *BudBib* *Ier* 32/31; A potym w gniewie y popędliwości Páńfkiey ielt z krolestwá zrzucony/ y w ręce nieprzyacielskie poddány. *CzechRozm* 246; *KochPs* 29; *SkarŻyw* 58, 493; *ArtKanc* L20v, R18v; *WysKaz* 22; y przeydziefz w íwym błogóśławieństwie/ Wízytkié mátki y pánný/ co w wiecznym przekłęctwie Y gniewie były/ y łá. *SiebRozmyśl* F2v; *SkarKaz* 347b, 610b.

W przen (3) : Ciebie ná pomoc wzywam/ ciebie o miłosci/ Któréy z wieku vzywa świat dobrotliwosci. Którá ípórnych żywiołów gniew ípinalz łáncuchem *KochFr* 96.

Zwrot: »w gniew się poruszać« (1): GDy z Płem/ álbo Lwem / znáki niebiełkimi Słóńce fię zetrze: w gniew fię porużáią *GrabowSet C2v*.

Wyrażenie: »pełen gniewu« (1): y podniefione będą obłoki wielkie y mocne pełno gniewu [*plenaē irae*] *Leop 4.Esdr 15/40*.

2. n-loc (7) : Dał potym Krol Cżyrwonce pieniądze/ á w oštáthku mu zápiśał Gniew y Nowe *BielKron 391v; SarnStat 1088; KlonFlis G3v [3 r.], G4, G4v*.

Synonimy: **1.** *burda, chrap, fasół, furyja, jad, kłotnia, kolera, mierziączka, nienawiść, nieprzyjaźń, oborzenie, obruszenie, osierdzie, popędliwość, poswarek, rozterk, sierdziwość, swar, szaleństwo, wark, waśń, wrzod, zapalczywość, zawiść, złość, zwada.*

Cf **GNIEWANIE, GNIEWANIE SIĘ, GNIEWIWOŚĆ, GNIEWLIWOŚĆ, GNIEWNOĆ**

MM